મૌલાના કલામ.

કિંમ. રૂા. ૧) સન ૧૯૨૦

કલામે મૌલા.

(ગુજરાતીમાં) આવૃતી ૧ લી નકલ ૫૦૦.

પ્રગટ કરનાર,

મુખી લાલજીભાઈ દેવરાજ.

આ બુક મેનેજર વલીભાઈ નાનજીએ ધી ખોજા સિંધી પ્રેસ ૧૧૩ પાલખી મહોલા, મુંબઇ નં. ૯ માં મુખી લાલજીભાઇ દેવરાજ માટે છાપી અને મુખી લાલજીભાઇ દેવરાજે ધી ખોજા સિંધી પ્રેસ ૧૧૩, પાલખી મહોલા, મુંબઇ-૯ માં પ્રગટ કરી.

સંવત ૧૯૭૬. તા૦ ૩-૪-૨૦.

પ્રસ્તાવના.

હક મઉલાના શાહ મુરતઝાઅલી પહેલા ઈસ્માઇલી ઇમામના પાક ફરમાનો અસલ અરબી ભાષામાં હતા જેનો ફારસીમાં તરજુમો કરવામાં આવ્યો અને તે બાદ તેમાંથી ઉરદુ ઝબાનમાં તરજુમો કરવામાં આવેલ છે જે તરજુમો ઘણા વખત થયા સિંધી ટાઇપમાં **મઉલાના કલામ** નામે બુકમાં હતો પણ જ્યારે અમોએ ગુજરાતી ટાઇપમાં આપણા ધરમના પુસ્તકો છાપવા ચાલુ કરયા ત્યારે આવા ઉપયોગી પુસ્તકને જેમ બને તેમ તુરત ગુજરાતી ટાઇપમાં છાપવા અમારો ઇરાદો થયો અને તેથી આ પ્રસંગે આ કિતાબ કલામે મઉલા સીંધીમાં જેમ હતા તેમજ પણ ગુજરાતી ટાઇપમાં અમારા માનવંતા વાંચનારાઓના હાથમાં મુકીયે છીએ.

સીંધી ટાઇપમાં આ પાક કલામોની ત્રણ આવૃતીઓ બહાર પડી ચુકી છે અને છેલ્લી આવૃતી ૧૯૧૬ માં પડી હતી અને તેમાંથી આ ચોથી આવૃતી અને ગુજરાતીમાં પહેલી આવૃતી બહાર પાડવામાં આવે છે.

આ પાક કલામો હ૦ અલીના મુખ મુબારકના હોવાથી પુરણ અભીયાસ કરવા યોગ્ય અને માન કરવા યોગ્ય છે. દીની દુન્યવી તરકી અરથે અમુલ્ય શીખામણોનો આ કિતાબ ખજાનો છે અને તેથી દરેક ઇસ્લામીને એક સરખી ઉપયોગી છે.

ખુદાવન્દતઆલાનું પાક નુર દુનીયામાં માણુસ જાતને હીદાયત કરવા હમેશાં હાજર રહેતું આવે છે તેની સાબેતી પણ આ કલામથી મળી શકે છે જેમકે:—

> નુરે ઈલાહી અવ્વલથા, સો આખર જગમેં પાયા ઝહુર;
> ઇસી દીનકે તાબે હોવે, ઉસમે રોશન હોવે રબકા નુર. (૩૨૩)
>
> જીસપર કરમ કરે વોહ આપ, ઉસકો આપહી આપ બુજાવે,
> ઇલમ ઓલમા કામેલ મુરશીદ બનકર આપ સુજાવે. (૩૨૮)

એ મુજબ લોકોની હીદાયત અરથે ખુદાઇ નુર ઇમામ રૂપે આ દુનીયામાં સદા હાજર અને જાહેર રહે છે વગેરે અનેક નસીહતો આ કીતાબમાં ભરેલી છે. "અના કુરાને નાતેક" "હું બોલતું કુરાન છું" એ મહાન વાકય ઉચારનાર અવ્વલ ઇમામ હ૦ મઉલા મુરતઝાઅલી સાહેબે ઝુલફીકારના ઇસ્લામની શરૂઆતનાજ આ કલામો આજના તેમના ૪૮ મા જોમામાં સર સુલતાન મહમદશાહ તેજ હ૦ મઉલા મુરતઝાઅલી કુરાને નાતેકના ફરમાનો જેટલાજ ઉપયોગી અને મઉમીનોને હીદાયત કરનાર છે અને તેથી દરેક બાળ વૃધ્ધ કે યુવાને સ્ત્રી કે પુરૂષે આ પાક કલામ વાંચી મનન કરી તે ઉપર ચાલવાથી દીની વ દુન્યવી ફાયદો અવશ્ય મેળવી શકશે મઉલા સરવને નેક હીદાયત બક્ષે.

પ્રગટ કર્તા.

સાંકળિયું.

કલામે-મૌલા

કલામ હઝરત સુલતાનલ ઓલીઆ અમી[illegible]લ મોઅમાનીન શાહે
મરદાં મુરતઝા અલી ઈબને અબુ [illegible] સલવાતુલ્લાહ
અલેહે સલામકા.

બિસમીલ્લાહ હિર રહમા નીર રહીમ.

અવ્વલ ઝીકર અલ્લાહકા, જો હએ રહીમ રહેમાન;
દુયુમ કલમા મહમદકા, જો હએ દીન ઇમાન.
સીયુમ કલામ મઉલાકા, જો હિંદી બોલ સુનાયા હયે,
યે ખઝાના ઝવાહેરકા હયે, સો ઝાહેર કર બતાયા હયે. (૧)

(૧) બયાન સાચકા.

સુનો ભાઈ મોમીનો, મઉલાકે કલામકા બયાન;
કહયા હએ કે ઈમાન મરદકા, સો હું સુખનસું પહેછાન.
જો સુખન ભીને હએ સાચા, સો હએ સાચા ઈમાની,
ઈમાનકે સાચકી હએ, સુખન નીશાની. (૨)

સાચસે હુએ મરદકા છોટકા, ભાઈ સાચી વાચા રાખો મુખ,
જુઠ બોલે સો બહોત દુઃખ પાવે, સાચ બોલે સો
કભી ન પાવે દુઃખ.
સાચા બોલો સાચા ચાલો, કે મઉમીનકા હુએ સાચા દીન,
યે ફરમાયા શાહે ઓલીઆ, આપ મન રાખો સાચા યકીન. (૩)
સાચી દોસ્તી ઉસકી જાણો, જો કોલ મિને હુએ સાચા;
સાચા મીતર સોઈ જાણો, જો મીંતરસે સાચી રાખે વાચા.
પ્રીત કરીએ સાચેસું, જો બોલે સોહી નીભાવે;
તો સાચે સાહેબ બહેસ્ત દેણે કીયા, પણ પ્રીત કરે સો પાવે. (૪)
ચલણી ચલીએ ગુનાહ ન કરીએ, ઈમાન રાખો સાચા;
ઉતમ ચલણી એહી જાણો, જો સાચી રાખે વાચા.
ચલણી ચલીએ ઉત્તમ [illegible]એ, સો બીચારીને કરના;
કે ગુનાહ ન હોવે જીસમે [illegible]નકા, રબસે તો સહી ડરના. (૫)
જો કોઇ સાચે પંથ ચાલે, સબ કોઈ ઉસકે પંથમેં આવે;
સાચે પંથકી એહી નીશાની જો સાચા પંથ સબકે મન ભાવે.
અલ્લાહ એક જાણો સીરજણહાર, મહમદ જાણો અલ્લાહકા નબી;
નબીજીકે પીછે સાહેબ ખીલાફત, સાચ કર માનો મુરતઝા અલી. (૬)
સાચા નબી હુએ દોસ્ત ખુદાકા. ઓર સાચા તો હયે ખુદાવંદ આપ;
સાચા બોલનહારકું પનાહ ખુદાકી, ઉસકું કુછ ન પહોંચે સંતાપ.
સાચા કીલાવે દોસ્ત ખુદાકા, સાચે પર સદા હુએ રહેમત રબકી;
સાચા ખુદાકું હાજર બુજે, કે ખુદા હુએ દીલમેં ખલકત સબકી. (૭)
તાઝગી મોમીનકી સાચસેંથી હુએ, એ કલામ તું સહી સચકર માન;
સાચ સો ઈમાન સાચા જાણો, ઓર સાચ સો તાઝગી નીશાન.
અલ્લાહ એક મોહમદ નબી, મઉલા અલી હુએ નબીજીકે ઠામ;
ઇસ રીત ઇમાન લાઓ કરો કબુલ, એ હુએ હુકમ કલામ. (૮)

(૨) બયાને બીરાદરી.

ભાઇ વઓ તેરા જાણો, જો કુછ તુજે દેવે માલ;
નહી ભાઈ વઓ હુએ તેરા, જો હોવે તેરે આપકી આલ.

દુનીયામેં દોસ્ત વહી જાણીએ, જો કરે માલકી મદદ,
દુનીઆકી મદદ માલ હુએ, આપ અમલ છોડાએસી અબદ (૯)
ભાઈ વએ તેરા જો સખ્તીમેં, રહે તુજ સંગ સંગાત;
નહી ભાઈ વએ તેરા, જો હોવે તેરા હમ જાત.
ભાઈ વએ તેરા, જો કઠન વેલા તુજ આવે કામ;
નહી ભાઈ વએ તેરા, જો માબાપ જાયા ધર્યા ભાઇ નામ. (૧૦)
ભાઈ વએ તેરા જો તુજકું ચાહાવે, ઓર બતાવે નેક કામ;
નહી ભાઇ વએ જો નસલ બાપકી, ઓર ડુબાવે તેરા નામ
તો ભાઇ સોઇ જામે ભાવ એસા રહે, જો કરે હકકી રાહનુમાઇ;
જો દુનીયા લાલચ ખુદા ભુલા દે, સો હુએ દુશમન વો નહી ભાઇ. (૧૧)
ભાઇ તેરા વોહી જાણો, જો હરદમ કરે નેક નસીહત;
બુરે કામસેં સદા બચાવે, જીસ બુરાઇસે હોવે ફજીહત.
તો દુનીઆ મોહબત સદા બુરી હુએ, એહી ફજીહત ઓર ગુમરાહી;
મોહબત મોલાકી રાહ સીધી હુએ, જો બતાવે સો સાચા ભાઇ. (૧૨)
ઇસ જમાનેકે ભાઇ અચસે, જો ભાઇચુંકા અયબ ઢુંઢનહારે;
અયબ દેખ રૂશવા કરે, ઓર સુનાવે લોક સારે.
ભાઇચુંકા અયબ ઢુંઢે ભાઈ અચરી વેલા જાનો;
તો પરલોક અયબ ઢુંઢે, સો અચરત નહી માનો. (૧૩)

---

(૩) દર બયાને ફઝીલતે અદબ.

અદબ શીખાઓ અપને અહેલ ઓર અયાલ,
તો નફા સહી બક્ષા અપને બાલ ગોપાલ;
અદબ શીખાયા જીને અપને પુત ઓર ધીઆ,
તો સહી બોહોત નફા લે ઉનકું દીઆ. (૧૪)
અદબ મરદકા સો ભલા હુએ જાનો,
બે અદબકે સોનેથી, અદબ ભલા હુએ પીછાનો;
અદબસે જીને કીયા, પર દીલ ખુશહાલ,
એ ભલા હુએ ઉસથી, જો બે અદબીસે દેઓ માલ. (૧૫)

મરદકા ઘરેણા અદબ હુએ, જીયું ઓરતકું સોના રૂપા સણગાર,
એ સુન કર મનમાંહે રાખો, ફરમાયા શાહેએ ઝુલફીકાર.
અદબ ચલીએ અદબ બએઠીએ, અદબસેથી કરીએ કાર;
જે કોઇ દેખે જે કોઇ સુને, સો તુમસેંથી હોવે ખુશહાલ. (૧૬)
સોના ઢુંઢણેસે હુએ એ ભલા, જો આપ કાજે ઢુંઢે અદબ,
કે સોના તો દુનીયા માંહે રહેસી, અદબ મીલાએસી અપના રબ;
અદબ યે જો આપકું બંદા જાને, સીરજનહારકા
હરદમ જપીએ જાપ,
એસી ચલણી જો કોઇ ચલ્યા, ઉને પાયા સીરજણહાર આપ. (૧૭)
અદબ મરતબા બહોત બડા હુએ, જયેસા અદબ તયેસા નસીબ,
એ અદબકું કોઈ નહી ચાહાવે, બા અદબ રહે સબકે કરીબ;
ખલકતમેં આપ ખાલક હુએ, અયેસા સમજ કરીએ અદબ,
બે અદબ નહી રબકું પાવે, બાઅદબને પીછાના રબ. (૧૮)

(૪) દર બયાને તારીફે સખાવત.

જાહેર કરણી સખાવતમેં, અપની દોલત ઓર પુંજી,
એ બી હુએ શુકર ખુદાએકા, દીલમેં સહી કર બુજી;
છીપાણી નહી ભાઈ, જો નીયામત દીતી દાતાર,
એ બી શુકર નીયામતકા, બોહોત હુઆ શુમાર. (૧૯)
સખાવત કરો જો કુછ પાયા, આગમ ચીંતા કરણી નાહી,
એ કામ તેરા હુઆ સહી, જો કુછ દીયા રાહ ઈલાહી;
જો કુછ પાયા સો ઉડાયા, રબકી રાહકા કીયા કામ,
કાલ કરૂંગા યું ના કહેના, કાલકા કયેસા લેના નામ. (૨૦)
ખએર જો દેણા સો ખુશહાલ હો કર, દેણા દીલ ભીતર,
હસમુખ હો કર ખએર દેવે, તો દોનું પાવે અજર;
જો હસમુખ દેવે, ખએર ખએરાતકા માલ,
આછી રીતભાત જીયું, લેનેવાલા હોવે ખુશહાલ. (૨૧)
જો અહેસાન કરે ઉસે બખાને, ઉસકા યે બીચાર,
જો દેણા સો મન વાર કર દેણા, તો ભલા કહે સંસાર;

મઉલા ફરમાવે કે દેણા ઈયું, જીયું પર દીલ ખુશાહાલ હોવે,
જો પર દીલ કુડા કર દેવે, તો અપના દેના ખોવે. (૨૨)
ઉતમ માલ વએ જાનો, જો ખરચ્યા રાહ ખુદાએકે કામ,
લાખ દો લાખ ઉતમ નહી, ઉતમ વએ કોડી જો દીજે
ખુદાએકે નામ,
બહોત ખાયા બહોત ખરચ્યા, બાહોત બડા ઘર કીઆ,
એ માલ સબ ધુલ મીલાયા. ઉતમ વએ જો રાહ ખુદાએકે દીયા. (૨૩)
જો કુછ ખટો કમાઓ ખુદાસું પાઓ, બોહોત ઉસે બાટજ દેણા,
થોડે મીને આપજ ખાઓ, રબકું તેરેસે હએ હીસાબ લેના;
જો નીયામત ખુદાને બંદેકું દીતી, તો બંદા દેવે રાહ ઈલાહી,
થોડે મીને આપ ગુજરાને, તો લેખે વેળા છોટકા પાઇ. (૨૪)
ફકીરોંનકા સાહયા સબ કોઇ ચાહાવે, સબ કોઇ કરે ઉસે દોઆ સદા,
તો નીત નીત ઉસકા ભલા હોવે, ઉસ ઉપર કરમ કરે ખુદા;
કરીમ વએ જો આપ થોડા ખાવે, ઓરકું ખીલાવે બોહોત,
એ બડાઈ સબસે નીયારી, ઈસ બડાઇકું નહી આયસી ફઉત. (૨૫)
સખી ખુદાકું નજીક ભાઈ, સખી તો હોવે ખુદાકા હબીબ,
સખીકું સબ કોઈ દાતાર કહેવે, સખીકા તો હોવે બડા નસીબ;
સખાવત કીએસે બરકત હોવે, સખીકા ઘર હોવે બોહોત આબાદ,
જીયું પારસથી સોના હેવે, તીયું સખાવત દઓલતકું કરે જીયાદ. (૨૬)
લે આઓ જો કુછ હએ તુમારે પાસ, ખુદાએકી રાહમેં દેણા સબ,
તો ખલકત તુજે નેક બખાને, ઓર તુજ ઉપર રાજી હોવે રબ;
જો માલ ખાસા ને અતી પીયારા, સો લે ખરચો ખુદાએકે કામ,
તો કાદર તુજ પર કરમ કરે, ઓર દુનીઆમેં રહેવે તેરા નેક નામ. (૨૭)
યતીમ લડકા જો કોઇ ખુદાએ કારણ પાલે,
આપ શીર લેવે ખરચ ખાના,
રાઝક તો રોજી દોનુકું દેવે, પાલણેકા તો સબ હએ બાહાના;
ખરચ ખાના પારકા, આપ શીર લેવે જો દાતાર,
તો ઉસ દાતારકી રોજી અદકી હોવે, ઓર ઉસકીબી
રોજી દેવે સીરજણહાર. (૨૮)
જઇફકા હથીયાર પુકાર હએ, સબ આગલ વએ કરે ફરીયાદ,
જે કોઇ ઉસે દુઃખ દેવે, તો ફરીયાદ કર ચાહાવે અપના દાદ;

જીસે જોર નહી બાંહા બંધન નહી, નહી ઉસે [illegible] ચુસ્તી,
જો કોઈ ઉસે દુઃખ દેવે, તો ફરીયાદ કરે
ઓર કીયા કુછ હોવે ઉસથી. (૨૯)
જઈફ જો હોવે જાતસે, કે જઇફ હુઆ હએ બીન માલ,
તો અદકી બડાઇ હએ આપકી, જો જાઇ પુછો ઉસ જઈફકા હાલ;
આપસેંથી જીસે જોર થોડા, ઉસ સાથે બોહોત હોએ નરમ,
જીયું જાણો તીયું કરો ભલાઈ, તો તુમ ઉપર અલ્લાહ કરે કરમ (૩૦)
સખાવતકા એક બાલ જાણો, જો બક્ષીસ કરો મન વારી,
કે જીસ કીસીસે ની બાત કરો, ઉસકી બોહોત કરો દીલદારી;
સખાવત કીએસે યે ગુન હએ, જો હોવે કીસીકા દીલ શાદ,
તો મન વારસે હોવે શાદી અદકી, એ નુકતા સુન કર રાખો યાદ. (૩૧)
સદકા ખએર ખએરાત જાણો, જો કુછ દેઓ ખુદાકે નામ,
જો લેનેવાલે પર મીન્નત છોડો,
તો સવાબથી હોવે અદકા ગુનાહ;
જો ખએર કરો ખુદાએ કારણ, ઓર જો કુછ દેઓ ખુદાકે નામ,
તો લેને વાલે પર પાડ ન છોડો, તો સુધરે તુમારે આકબત કામ. (૩૨)
બોહોત હાથ ખાણે પર પડે, તો બરકત અદકી આવે,
થોડે ખાણેમેં બોહોત સંતોખે, જો એક બાસનમેં ખાવે;
ચાર જન એકઠે બએઠે, જો મીલ કર ખાવે તઆમ,
તો તીનકા હીસા ચાર સમાવે, સબકા હોવે કામ. (૩૩)
કાફર સખીકું ઉમેદ જન્નત. મુસલમાન બખીલથી હએ અદકી,
કે જો સખાવત બદલે ઈમાન પાવે, એ સખાવત કરે ગુન ઉસકી;
મુસલમાન બખીલકું દુનીઆ લોભ, કીસી અમલથી ખોવે ઈમાન,
તો જન્નત વએ કાંહાંથી પાવે, જો મુસલમાનથી
હુઆ ના મુસલમાન. (૩૪)
ફકીર સખીથી માલદાર બખીલ, જાણો હએ અદકા ભીખારી,
કે ફકીર સખી મન હીમ્મત વસે, માલદાર બખીલને હીમ્મત હારી;
ફકીરકી હીંમતસેંથી દઓલત આઇ, બખીલકી દઓલત નહી,
યે હએ ભુલ,
હીંમત બાંધો દઓલત પાઓ, એ ફરમાયા આપ વલી મકબુલ. (૩૫)

(૫) મુઝમત બખીલકી.

માલદાર જો બખીલ હુઆ, તો બખીલી હુએ ઉસકું આઝાબ,
જયેસા આગલ રાખા ખાણા નીયામત,
ખાણે ન પાવે ખાણા શીતાબ,
જો નીયામત મઉલાને બન્દેકું દીતી, તો ખાવે ખરચે
જીયું હુએ ફરમાન,
જો ખાવે ન ખરચે છોડ મરે, તો દોનું જહાનમેં હોવે પશેમાન. (૩૬)
માલ બખીલકા પથર જએસા, ન આયા ઉસકે કુછ કાજ,
ન આકબત કેરી વાટ સંવારી, ન ખાયા ન પીયા ન કીયા રાજ;
બખીલ કમાવે ઓર ધુતારે ખાવે, ઉસકે નસીબ વએ હુઆ પથર,
લેખે વેલા વએ પુછાએસી એ સુણ ખરચો, કીયુ અહમક
હોતા હુએ સુન કર. (૩૭)
જીસકા હાથ ન હોવે ગુશાદ, એ ભલા ઉસથી કે જીસકા
દીલ ન હોવે કુશાદ,
હાથ તંગથી કોઇ શાદ ન હોવે, જીસકા સીના તંગ
સો આપ ન હોવે શાદ;
આપ દીલ શાદ કરણેસેથી, પર દીલ શાદ કરના હુએ ભલા,
દીલ કુશાદ કરો સબ દીલ મનાઓ, કે સબ દીલ મને
હુએ આપ અલ્લાહ. (૩૮)
જીસ કીસીકા હાથ તંગ હોવે, ઉસકા સીના બી હોવે તંગ,
કે દીલ ઉસે ગુસ્સા બોહોત ભરા રહે, સબ સાથ વએ કરે જંગ;
તો દુનીઆ લોકુંસે હુએ લડતા, લાલચ ઘણી હુએ તંગ દસ્ત,
ઉસ દોલત બડી ઓર દીલ કુશાદ, જો દુનીયાના કુછ બુજે વસ્ત. (૩૯)
બખીલ કુછ ન ખએર પાએશી, પાએશી ગઝબ ઈલાહી,
રાહ ખુદાએકે કુછ ના ખરચ્યા, ઉમર સારી દુનીયા જમાઈ,
હઈયાતીમેં રબ નહી પીછાના, દુનીયાસે મર કર પાયા આઝાબ,
મઉલા ફરમાવે ચેતો ભાઈ, કરો સખાવત કામ સવાબ. (૪૦)

(૬) બચાને લાલચ.

જીસે લાલચ ઘણી, સો ન સંતોખે કીસી હાલ,
બોહોત દોલત એતી પાવે, જો સારી દુનીઆકા બી પાવે માલ;
તો બી લાલચીકી આંખા નહી ભરે, ભરનેકા નહી હુએ સુલ,
ઉસકી આંખા તબ ભરે, જબ પડે ઘોરકી ધુલ. (૪૧)

મરદકી ખુઆરી લાલચસેંથી, કે લાલચી હુએ નીત ભીખારી,
કે લાલચસેં વો ઇજજત જાવે, આવે ઉસે બહોત ખુઆરી;
લાલચીકી કોઇ બાત ન માને, સબ જાને ઉસે હીણા,
સાત પીઢીકા નામ ડુબાવે, ભઠ પડા ઉસકા જીણા. (૪૨)

લાલચીકી લાલચ જાણો, કે લાલચીકું કરે હુએ કતલ,
કે આપ હાથ આપ હલકા હોવે, ખોવે દુનીઆ દીન લાલચ બદલ;
કે વ્યાજ લાલચ પઇસા ઓરકું દેવે, જો વએ ફેર ના દેવે
તો દુનીઆ ગઈ,
જો લડે તો જીવ બી જાવે, ઓર આકબત બી ઉને ખોઈ સહી. (૪૩)

મનકા દુખડા લાલચ હુએ, ઉસ મન કભી ન હોવે સુખ,
જો લુકમાન હકીમ આકર ઈલાજ કરે, તો બી ન જાએસી દુઃખ;
મનકા દુઃખડા યેહ હુએ, જો બોહોત મોહોબત દુનીઆ બડાઈ,
ઇસકા દારૂ લાલચ સટણી, સો પીર કામલથી એ પીડા જાવે ભાઇ. (૪૪)

હલકા હોવે લાલચી, પણ વએ તો નહી જાણે યે બાત,
લાલચ ઉસે હલકા કરે, કે ધંધા કરાવે દીન ઓર રાત;
ઇસ દુનીઆ ધંધે બુડાહ હુઆ, તો બી દુનીઆ ન આઈ કુછ હાથ,
અબ ચેત ધંધા અએસા કર લે, જો તું ઉઠ ચલે તો
આવે તેરે સાથ. (૪૫)

તીન શએ હલાક કરનહારી, જીસ મીને વએ આઇ,
વએ તો બોહોત હલાક હુઆ, આકબત ઉને ગમાઈ;
એક બખીલી ઓર લોભ ઘણેરાં, ઓર નેક અમલથી ભાજે,
ઉસકું તો સહી કુબા જાણો એ બન્દેકું નહી છાજે. (૪૬)

જો કોઇ કીસે દેવે, ઉસકી વએ બોહોત કરે વખાણ,
જો ઓર લેનેકું વખાણ કરે, તો ઉસકું તું લાલચી પીછાણ;
જો કોઈ કુછ દેવે, તો શુકર અલ્લાહ આગળ કરીએ,
બન્દે આગલ ન વખાણીએ, લાલચ મન ન ધરીએ. (૪૭)

દુનીઆદાર સબ મન દુઃખી, ઓખદ એ હુએ જો લાલચ છોડો,
દીલકા વહાણ તુફાન હુએ લાગા, કીનારે તરફ મોહોરા મોડો;
જીને કીનારા પકડા ખડા, ઓર છોડા સબ લોભ જંજાલ,
ઉસ મન દુઃખ કભી ન આવે, પલ પલ અદકા હોવે ખુશહાલ. (૪૮)

લાલચ લોભ બખીલી છોડો, કરો બંદગી સખાવત કામ,
બુરા અમલ તો નામ ડુબાવે, નેક અમલથી રહેવે નેક નામ;
નેકી સો પહેછાન ખુદાકી, કે સબ દીલ મીંને હુએ હક સુબહાન,
એ સમજ સબસે મુરવત કરો, તો તુમસે રાજી રહેવે
આપ રહેમાન. (૪૯)

(૭) દાસ્તાન મનકા.

આપ મનકા કહયા ન કરીએ, તો બોહોત રાહતજ હોવે,
અએસા કામ જો કોઇ કરે, સો અપની બલા ખોવે;
કે મન તો લડાઇ ને સખતી ચાવે, જો ન કરે તો સુખસું સોવે,
બડા નફા તો એ હુઆ, ઓર ખુદા ઉસ ઉપર મોહોવે. (૫૦)

તુજ મન હુએ અભીમાન ઘણા, મન તેરા ઉસ પીછે જાય,
અભીમાન શએતાન દોએ દુરીજન, તેરે મનકું બોહોત દોડાએ;
જો અપણી ભલાઈ ચાહો, તો મન અભીમાન છોડી બએઠો,
રબસે ડરો બુરા કામ ન કરો, તો જન્નત મીંને સહી પએઠો. (૫૧)

જબ મન તેરા ગરદન ચડે, ઓર જીયું ચાહે તીયું દોડાએ,
જબ તુજ ઉપર ઉને જોર કીઆ, તબ તું ઉસકું હુકસેથી ડરાએ;
કહો એ મન મેરા એ રાજબી તેરા, જબ તક ઇસ દુનીઆ વાસા,
કાલ મર જાએસી માર ખાએસી, બેહેસ્તથી જાએસી નીરાસા. (૫૨)

દુશમનકે જો તાબે હોવે, આખરત સહી હોવે હલાક,
ઇસ મનકા કહયા જો તું માને, તો તુજે હલાક કરે એ નાપાક,
એ મન દુશમન હએ ઇસ મત ના ચાલો, ચલો જીયું
હએ હુકમ રબ,
તો દુનીઆ દીન સબ ભલી હોએ, તુમસે ભાગે બુરી બલા સબ. (૫૩)
અકલમંદ દુશમન બી ભલા ઉસથી, જો દોસ્ત હોવે અણસમજ,
કે અણસમજ દોસ્તથી, બોહોત આઝાર પહોંચે તુજ;
મનવા તેરા તું દોસ્ત જાણે, પણ એ હએ અણસમજ
નહી ઇસે બુધ,
વએ કામ કરસી તું પસ્તાએસી, ચેત સંભાળ તું અપણી શુધ. (૫૪)
દુશમનકું બદલા દેતે ઢીલ કરે હએ, તો તું ફતેહ
અપની હએ ગમાવે,
દુશમન કરે સો તું સેહેવે બદલા ન દેવે, તો દુશમન
તુજ ઉપર ફતેહ પાવે;
યે મન તેરા દુશમન હએ, તુજે જીયું ચાહાતા તીયું હએ દોડાતા,
તું બદલા દેને કરતા હએ ઢીલ, વએ દમ દમ અદકી ફતેહ પાતા. (૫૫)
આપ નફસથી જો કોઇ ભાગે, લોભ લાલચ ઉસથી જાએ,
કે વએ તો સોવે આરામસે, ઓર વએ કબી દુઃખ ન પાએ;
છોડો ભાઈ લોભ લાલચ, ઓર છોડો સબ મનકા ચાવા,
તો રબ ફરમાવે કે ઉસ બંદેકું, મંએ દઉંગા જન્નતુલ મેવા. (૫૬)
ભાગણા તેરા તુજ નફસસે, સો નફા તુજ બક્ષે અદકા,
ઉસથી તું આપ બચા કર ભાગે, તો તુજે ન લાગે જખમ ઉસકા;
વાઘથી ભાગા ને તન બચાયા, તો દુનીઆમેં
દોએ દીન કરસી કરાર,
તીયું આપ નફસથી જે કોઇ ભાગા, ઉને અપની બેડી ઉતારી પાર. (૫૭)
એલમ ઉપર જીને અમલ કીઆ, વએ પાયા અનત ભલાઈ,
કીસી ભલાઈકું વએ નાહી પોંહોચા, જીને આપ મન અમલ ચલાઈ;
જો એલમસેંથી અંધા હુઆ, ઓર આપ મન કીઆ અગુઆ,
કે જીયું મન ચલાવે તીયું ચાલે, મન લે વાંહા ડાલે
જાંહા હોવે કુઆ. (૫૮)
તો નસીહત દુશમનકી મત સુનો, ભાગો ઉસથી નીત દુર,
દુશમન જો કુછ નસીહત કરે, સો સમજો કે હએ મકર ભરપુર;

તો ઇસ મનકા કહયા ન કરો, એ હએ તુમારા દુશમન,
ઇસ દુશમનકું આપ વશ રાખો, તો આરામ પાઓ આખરત દીન. (૫૯)
ઝાહાદ કરના કાફરસેંથી, એ કલામમેં હુકમ હએ રબકા,
તો બડા કાફર હએ નફસ અમારા, સહી બુઝો બંદે સબકા;
તો જીસ બન્દેને નફસકું મારા, ઉને ફતેહ પાઇ દોનું જહાન,
જો કોઈ તાબે મનકે રહયા, તો દોનું જાંહાનમેં હુઆ પરેશાન. (૬૦)

(૮) શરમ, હલીમી, નમણી, મીઠી ઝુબાન.

તેઆઇ ઈમાનકી શરમ હએ, બફાદારી તેઆઈ ઓર,
ઓર તેઆઈ સખાવત જાઓ, એ તીનુસે ઇમાન બએઠા ઠોર;
જો શરમ થોડી તો ઈમાન ઓછા, એસેહી લેખે લેખા,
પણ તીનું લછન જીસ તીને નહી, તો ઈમાન ઉને કયા દેખા? (૬૧)
શરમ મરદકા છતર હએ, જો અયબ ઉસ મરદકા ઢાંકે,
ઉસકા અયબ કોઈ ના કહેવે, જો શરમ કરે વએ આપે;
જો બુરા અમલ કરતે શરમાયા, ઓર પસ્તાયા અપને જીઆ,
તો ઉસકે અયબ પર પરદા, ઉસકે શરમને કીઆ. (૬૨)
હલીમી મરદકી, ઉસ મરદકા સહી યાર હએ,
કઠન વેળામાંહે હલીમી, ઉસકી મદદગાર હએ;
જો જાલમ હાથ જો કોઇ પડે, ઓર નરમીસેં બાત આંખે,
તો જાલમ હાથથી વએ છોટકા પાવે, હલીમી ઉસકી શરમ રાખે. (૬૩)
મરદકા જમાલ હલીમીસેંથી, હોવે રોશન ઉજાલા,
જો કોઈ ઉસકું દેખે, સો આપ જીવ હોવે ખુશહાલા;
નરમી નેકી જો ઉસમે આઇ, તીસથી ખુબી દીસે સબકી નજર,
જાલમ જએસા દેવ દીસે, જો હોવે સુરત ચાંદ બદર. (૬૪)
જો સબું સાથે નમી ચાલે, ને ઉતમ ઠામ બીઠાવે,
સબથી આપ નીચા બએઠે, તો બહોત બડાઇ પાવે;
નમી ચાલે સો બડાઇ પાવે, નમણી સબકું પીયારી,
ત્રાજુ પલે જો હોવે નમે, ઉસે લેવે દુનીઆ સારી. (૬૫)

મરદકા મરતબા બુલંદ હોવે, જો કરે વએ બહોત નમણી,
જો હાથ પર સલામકું નમે, ઉસે કહેવે બાંહા જમણી;
પર નમેસેં એ બાંહાં હુઈ પીયારી, ખાણું નયામત બીચ એસે ધતી,
જો પર નમેં સો નયામત પાવે, આપ મન બડાઈ ન રાખે રતી. (૬૬)
બોહોત ઉમરોહો ઉસકી હોવે, જીસ દીલ સખતી હોવે થોડી,
નેકી ઉમરોહો ઉસકી રહેવે, જીને સખતી કરની છોડી;
સખતી છોડો નરમી કરો, જએસા નરમ હુએ રેશમ હીર,
તો મુંજથી રેશમ બહોત ઠેહેરસી, એસ પટંતરે સમજો વીર. (૬૭)
કોમલ દીલ અપનેકું રખના, જીયું કોમલ હરીઆલી કવલા ઘાસ,
ગરદનકશ કઠીન નહી હોના, જીયું ઝાડ બડે બન વાસ;
જબ હોતા તુફાન જોરકા, તબ તરૂ સખત ગીર ગીર જાઈ,
કોમલ ઘાસ ખુશ લેહેરાં લેવે; પવન ઉસે ન શકે ગીરાઇ. (૬૮)
કોમલ દીલ તો અયસા રખના, જયસા કોમલ મરકા તુપ,
જીસ નીયામતમેં તુપ હુએ મીલતા, ઉસમેં
લીજ્જત હોતી હુએ અનુપ;
જીયું ખાણેમેં ધી લજ્જત દેતા, તીયું કોમલતાસેં લજ્જત
પાવે તન મન,
જો સંગદીલી હો સખતી કરતા, ઉસીકે બહોત હોવે દુશમન. (૬૯)
કલામથી નરમીસેંથી દીલ હુએ આછા, કયેદમેં આતા જીયું
હીર નરમ બંધનકું આછા,
તીયું નરમ કલામસેં, હુએ દીલ બંધાતા;
મુલકકા બાદશાહ જો ચાહાવે, તો રઇયતકા હાથ પાંઉ બાંધે ગરદન,
પણ દીલકું ના બાંધ શકે, દીલ સો બાંધે જો બોલે
મીઠા નરમ બચન. (૭૦)
નરમ કર ભાઇ બોલી અપની, તો તુજે દોસ્ત કર બુજે સબ.
નરમ બોલના વએ કો શીખે, જીસ ઉપર કરમ કરે આપ રબ;
નરબ બોલે સો સબ મન પ્યારા, એ ફરમાયા હઝરત શાહ,
જો હુએ હીદાયત કરનેવાલા, હકીકત જીને બતાઈ રાહ. (૭૧)
નરમી કરીએ સબ ખલકતસે, તો સબ હોવે તેરે દોસ્તદાર,
પણ આપ કોમકી દોસ્તી ભલી, જીનુંસે મીલના હુએ હર બાર;
ખેશ કઓમ કબીલા અપના, દોસ્તી ભલી ઓર સંગાત,
તો નીત નરમી કરો ઉનુંસે, જીનુંસે મીલના હુએ દીન ઓર રાત. (૭૨)

જો હુઆ મીઠા બોલા, ઉને ન્યામત બડી પાઇ,
મીઠી જીભ તો ઉસકી હોવે, જો હોવે મકબુલ ઈલાહી;
સબું સાથે જો મીઠા બોલે, તો ખલકત દીલ પતીજે,
તો સબ દીલ ભીતર હએ કીલતાર, સો હક સુબહાન ઉસથી રીજે. (૭૩)

જીભ મીઠી હએ પુંજી તેરી, હોવે સહી સબ બાજાર,
કે મીઠી જીભથી અદકા હોવે, વેપારીકા વેપાર;
દુનીયા બાજારમેં મીઠા બોલો, તો સબ દીલ તેરે હાથ આવે,
તો સબ દીલ મીને વસે સાહેબ રાજા, ઉસકું તું સહી પાવે. (૭૪)

જો મુરવત અદકી ચાહાવે, તો સબકી બડાઇ રાખે,
નમી ચાલે ને મીઠા બોલે, નરમીસેં બાત આંખે;
સબ કીસીકું મોટા જાને, આપ હોવે નીમાણા,
તો નેક ખસલત ઉસ મીને આઇ, સત ધરમ ઉને પીછાના. (૭૫)

---

(૯) દાસ્તાન જાહેલુંકા ઓર બેવકુફીકા.

જાહેલુંકી કીરીયા સો અદકી કરે, ઉનકું ગુમરાહી,
વએ આપ બી ડુબા ઓર સાથી ડુબાવે, જીનકું ઉને
કીરીયા શીખાઈ;
જાહેલ હલાલકું હરામ કહેવે, ઓર પાકકું કહેવે નાપાક,
એસી રીત કીરીયા કરે, જો આપકા દીન મીલાવે ખાક. (૭૬)

જાહેલ વએ જીસે ઈલમ નાહી, ઉસકા હએ પરદા ચુપ રહેને માંહી,
જો બોલે નહી તો હએ જાહેલ, પણ ઉસકી જાહેલી
કોઇ જાણે નાહી;
જાહેલ વએ જીસે નહી મઆરફત, બીન પીછાનેકી
વએ કહેવે બાત,
તબ લીખને વાલે ફીરસ્તે લીખે, કે મઆરફત નહી ઈસકી ઝાત. (૭૭)
અકલમંદ લડકા ભલા ઉસથી, કે જો જાહેલ હોવે બુહુડા,
કે અકલમંદ લડકા દરીયા પાર જાવે, જાહેલ બુહુડા સો સહી ડુબા;

અકલમંદ વએ જીસે મઆરફત હોવે, જાહેલ વએ
જીસે નહી પેહેછાન,
રબ દરગાહમેં બડા નહી માલ ઓર ઉમરો હો,
વાંહાં બડા વએ જો હોવે સુજાન. (૭૮)

જીસ મુલકકા બાદશાહ અહમક હોવે. વએ મુલક શીતાબી જાએ,
કોઇ છીન લેવે યા ઉજાડ હોવે, હર તરેહેસે બદી દીખાએ;
તુજ ઘટમેં તું હએ બાદશાહ, અહમક હએ
જો માને મનકા કહયા,
તો પાપ લોભ આવ તુજ ઘટ બએઠે, તો એ મુલક
તેરે હાથથી ગયા. (૭૯)

સાચી બાત નસીહત સુનતે, જો તું આપ મન ગુસ્સા ખાવે,
તો તેરા ગુસ્સા તું જાણ, કે તુજ ઉપર બુરાઇ લાવે;
સાચા સુધા જો કોઈ કહેવે, તો ગુસ્સા ન કરીએ અપણે મન,
સાચી બાત સુનતે જો તું ગુસ્સા ખાવે, તો તું હએ
અપને જીવકા દુશમન. (૮૦)

જો ઉંધા સમજે ને ઉંધા બીચારે, જો કુચ્છ ઉને સુનીઆ,
તો મોતકી કડવાઈ ભર ઉમર ચાખી, સહી બીચ ઇસ દુનીઆ;
જો કોઈ બાત ઉસે ભલી કહેવે, તો વએ જાણે કે
યે હએ બુરી બાત,
ભલીકું બી બુરી જાણે, આપ દીલ કુડે યું દીન રાત. (૮૧)

રેજાલુંકી હાલત જાણો, કે હએ આફત લોકું ઉપર,
કે રેજાલા શીર પર હાકમ હોવે, ઉસથી ભલા શીર પર ડુંગર;
કે ડુંગરકું તો બોજ ઘણેરા, ઉસ નીચે મરીએ કોઇ ન જાણે,
કે રેજાલેકું બોજ નહી, સબ આગલ ફજીહત કરે રજાણે. (૮૨)

હાકમ હોણેકી મસ્તી બડી, શરાબ પીએસે હએ અદકી,
શરાબ પીએ બુરા કામ સુજે, તએસી બુધ બી હોવે ઉસકી;
મદ્ય પીએ મતવાલા હોવે, ન પીછાને આપ ગુન ઓર જીઆન,
નીચ હાકમ હુઆ આપ જીઆન ઢુંઢે, ઉસકા અગુઆ
હુઆ શયતાન. (૮૩)

જો બાતુનસે તુજે રાજી કરે, ઉને તુજસે બડા દગા કીઆ!
એક જાહેલ કસણી કરતા થા, શયતાન આવ સલામ રબકા દીઆ;

સાથ ગધ્ધા લાયા થા કે ચલો મહેરાજ, યે ભેજી હયે સવારી,
વો રાજી હો ચડા સારા શહેર ફીરાયા, બાતન રાજી
હોનેકી યે ખુઆરી. (૮૪)

જાહેલ તું મત હોના ભાઇ, જાહેલકું કુછ નહી નફા ભલાઇ,
વયે ના દુનીયામેં ઈજ્જત પાવે, ન આકબતમેં કોઈ ઉસકા સખાઇ;
જો ચાઓ ખુબી દોનું જહાનકી, તો સુનો ઇલમ એક ધ્યાન,
નીત નીત મીલો જા ઈલમ મજલસમેં, જીસથી પાઓ
ઈલમ ઇરફાન. (૮૫)

(૧૦) દર બયાન ખુબીએ એલમકે ફરમાતા હયે.

સરદાર ઉમ્મતકા વહી, જે એ દીન મસલા જાને,
હકકી રાહ ખલકતકું બતાવે, સાચ જુઠ જુદા પીછાને;
ટોલે મીને બડા વયે, જીસે એલમ દીન સબ આયા,
વયે તો ટોલેકા ગોવાલ જાનો, જીસે ઈલમ નહી સો ઢોર ગણાયા. (૮૬)

દીન મીને રૂખના પડે, જો આલમ સબ મર જાએ,
સમંદર મીને હયે બેડી, સો મલાહ બીન કોન લગાએ;
કીતાબ ભેજીઆ રબને, આલમ કરે બીચાર,
જો મુરખ હાથ માણક પડે, તો ખોતે ન લાગે વાર. (૮૭)

ઇલમ જાવે જો મર જાએ, જે કોઈ હયે એલમ પડા,
મુશકીલ નહી જો હયે સમજણહારે, ફેર પડે કરે ઇલમકું ખડા;
પણ જીસ શીને ગીનાન વયે ના હોવે, તો મુશકીલ
કોણ કરે ઈલમ વીચાર,
તો સમજો મુખ પાટ વીદયાથી એ ભલા,
જીસકે શીને ગીનાન દીયા કીલતાર. (૮૮)

આલમ મરતભા જાહેલ ઉપર, જીયું ચાંદ બદરને સહુ તારે,
પુરે ચાંદ સબ તારે છોટે, દેખો તએસા કરો શુમારે;
આલમ જએસા તારૂ દરીયા, આપ લંગે ઓર સાથી લંગાવે,
જાહેલ પથ્થર દરીઆ પએઠા, વએ આપ ડુબે ઓર
સાથી સબ ડુબાવે. (૮૯)

નબીજીકે મુખકી બાત, જે કોઈ કરે બયાન,
નબીજીકા તો વએ સહી, હોતા હુએ અઝીઝ જાન;
નબીજીકી બાત સો હદીસ રવાયત, જો કરે સો હુએ ખાસા,
નબીજીકે ફરજંદકું નીત માનો, તો તમકું શફાઅતકી
બડી હુએ આશા. (૯૦)

કુરાન પડે દીલ રોશન હોવે, મઉમીન દીલ બહોત હોવે સુખ,
બહોત કુરાન પડે તો લાલચ ઘટે, કે લાલચ દીલકું બડા હુએ દુઃખ;
કુરાન પડો જો પડના જાનો, નહી તો સુનો રબકા કલામ,
સુનના બી જો ના પાઓ કીસીસેં, તો હરદમ લીઓ
ખુદાએ રસુલકા નામ. (૯૧)

કલામ ખુદાએકા હુએ દીલકી દારૂ, કલામ પડેસેં
દીલ સહી હોવે ચંગા,
દીલ રોશન હોવે નુર નુરાની, જો પહેલે ગુનાહ સીઆહીસેં રંગા;
ભાઇ સબ દરદકી દારૂ લીખી, પણ દીલકે દરદકી દારૂ હુએ યેહ,
કલામ ખુદાએકા યાદ કરો નીત પડો, જીયું તુમ
દીલ વસે રબકા નેહ. (૯૨)

જો પડો સો યાદજ રાખો, કીતાબ લીખ્યા સો રહયા બીચ કીતાબ,
જબ પુછને વાલા પુછે, તબ જીસે હોવે યાદ સો દેવે જવાબ;
યાદ વએ જો તુમ દીલ વસે, જીભકા બોલના સબ ભુલ જાએસી,
જીસ દીલ ઇમાન સો છુટે, બીન દીલ જીભ ઈમાન
સો દોઝખ પાએસી. (૯૩)

આલમ ગુનાહ છોટા કરે, તો લીખા જાએ મોટા,
આલમ ઓરકું રાહ બતાવે, આપ કીયું કીઆ કામ ખોટા;
ગીનાનીકું ડર બહોત ચાહીએ, કે ગુનાહ ન કરે એક તીલ ભાર,
કે આલમ જએસા દુધ ખાસા, ઉસે બીગડતે ન લાગે વાર. (૯૪)
આલમ આપ એલમ વખાણે, ઓર એલમ ઉપર કરે બડાઇ,
તો ઉને આપ એલમકું અયબ લગાયા, ઉસકી કુછ ના હોવે બડાઇ;

સુધ ગીનાની જો બોહોત કુછ જાને, સો જાને કે
થોડા હએ મુજ એલમ,
તો દોનું જાહાનમેં આપ રહેમાન, બુજો રાખે ઉસકી શરમ. (૯૫)

આપ મશહુર હોનેકે કપડે પેહેને, ઓર બડી બડી બાંધે પાગા,
પાગકે પીછે શમલા છોડે, ઓર ખુબ કર બનાવે આંગા;
કોઇ રંગ ફકીરી કપડા પહેને, આપ ભેખ સારા કીઆ તયસા,
એ સબથી મન અભીમાન બડે, કે મંએ હુઆ હું અયસા. (૯૬)

બડાઇ કરની મન્દકી, કે એલમસે ગાજે આપ,
એ ભલા હએ ઈસથી, જો કહેવે કે અયસા બડા થા મેરા બાપ;
પણ ખુબી એલમ જીસ મીને આઇ, બાહાદીન વહી કરસી ખલ્લાસ,
મા, બાપ, ભાઇ સબ ભાગ જાએંગે, જોરૂ, છોરૂ કોઇ
ન આવે પાસ. (૯૭)

તકવા આલમ કેરા રહેમત ઇલાહી, સો ગીનાની હોકર કરે કીરીયા,
ઓર જો ઉસથી શીખે શુધ મારગ ચાલે, કે આલમ તો
હએ એલમકા દરીયા;
જએસા વાટકા ભેદુ, શુધ મારગ દેખી વએ ચાલે ચલાવે,
તો ભલા ગીનાની વએ, જો આપ પાલે ઓર સબકું પલાવે. (૯૮)

બડુંકી મજલસ કોટ હએ, બુજો ઉસ ઠામકે કલામકું,
કે ઉસ ઠામકી બાત વાંહી રેહેવે, ન પોહોંચે ખલકત આમકું;
બડુંકી મજલસમેં જો બાત હોવે, સો ના કહીએ ફીર બાહાર,
એ નસીહત યાદજ રાખો, ફરમાયા સાહેબે એસરાર. (૯૯)

જો હોવે સબ એલમમેં કામલ, તો બીન પીછાને ના કહેવે બાત,
અપના ભેદ કીસે ના કહેના, જો ખુદાને કામીલ કીતી હએ ઝાત;
એ નસીહત સુણો યાદજ રાખો, અપના ભેદ કીસે ન કહેના,
ભેદ જીસું હીરા માણક અમુલખ, સો મુરખ હાથ નહી દેના. (૧૦૦)

એક નુકતા મઆરફત કેરા. ઉસકું કોઇ ન પહોંચે અમલ,
જીને પીછાનીયા ઉસ નુકતેકું, ઉસકે ઇમાનમેં કબી
ન હોએસી ખલલ;
બીન પીછાને જુલા કહેવે, હર હએ આગ હર હએ પથ્થર
હર હએ પાની,
ચંદર સુરજ સુરત માણસ, બીન પીછાને સબ કહે કાહાણી. (૧૦૧)

એક નુકતા જો મઆરફત કેરા. મુરશીદ જીસકું બતલાવે,
સો વાસલ હોવે જાત હકમેં, અસલ અપનેકું પાવે;
જીને દીલસે ખોયા ઈસ નુકતેકું, ઉને ખોયા અપને રબકું,
યેહ સુનો સમજો હરદમ બીચારો, મઉલા ફરમાતા હએ સબકું. (૧૦૨)
મરતબા એલમ કેરા, સબ હુન્નર ઉપર હએ આલા,
કે એલમસે તો રબ પહેછાના, જીને અપના દીલ ઉજાલા;
ઓર હુન્નર કમાઇ સબ ફના હોવે, પહેછાન ખુદાકી રહેવે બાકી,
એ સુણો સમજો યાદજ રાખો, ફરમાયા કોસરે સાકી. (૧૦૩)
જો જો હુન્નર દુનીયા કેરા, સો આખર સબ હે બાતલ,
હક બીના જો ઓર હુન્નર હએ, ઉસકા દીલસે હોના કાતલ;
ખુદા વાહેદ લા શરીક હએ, મહમદ નબી હએ ખુદાકા રસુલ,
નુર ઝહુર સબ ઉસકા દીસતા, જો સમજીયા સો હુઆ મકબુલ. (૧૦૪)
એલમ બાદશાહી જીને પાઇ, સદા રહેસી નહી આવે ઉસે ખુટ,
ઓર મતા સબ લુટી જાવે, એલમ મતા ન શકે કોઇ લુટ;
જે દોલત દુનીઆ તું પાયસી, સો છોડ જાયસી દુનીઆ ઠામ,
એલમ દોલત તુજ સંગ આયસી, ઉસથી પાયસી જન્નત મુકામ. (૧૦૫)
સબ ચીજકું એક મરતબા કામલ હએ, જીસકું કહીએ પુરા પુર.
એલમ મરતબા પુરા તબ હોવે, જબ હલીમીકા ઉપર બરસે નુર;
આલમકું જો હલીમી આઈ, તો ઉસકા એલમ હુઆ તમામ,
કે જો પુછે ઉસે યેહી દીન બતાવે, હલીમી બીના ન હોવે કામ. (૧૦૬)
એલમ મજલસમેં અયસા મીલના, જીયું શકકર મીલતી
હએ સંગ દુધ,
જબ એલમમેં દીલ મીલ જાવે, તબ પાવે દીલકા મકશુદ;
મન અરફકા ભેદ એલમમેં, સો પીર કામલસે પાવે,
જો રેંઅન દીન મીલો એલમ મજલસમેં, તો ભેદ
મુરશીદ બતલાવે. (૧૦૭)
એલમકી મજલસ તો અયસી ભાઇ, જએસી હએ
બહેસ્ત કેરી વાડી,
જો દુનીઆ માંહે બહેસ્ત દેખના ચાહો, તો એલમ મજલસ
બેઠો દહાડી;
બેહેસ્ત તો હએ જાગે પાકુંકી, બહેસ્ત ચાહો તો રાખો પાકી,
બીના એલમ પાક કીયું હોયસી, એ ફરમાયા કોશરે સાકી. (૧૦૮)

એલમ મરતબા દરીઆ જયસા, જીસકા વાર ન પાર,
બહોત ઘેહેરા હએ બેહદ ઉંડા, ઉસમેં ચીઝા અનત અપાર;
જે કોઇ ઉસમેં ગોથા ખાવે, ઓર આપ ફનાહ હો જાય,
સોહી અમુલક સાંહી અપના, મોતી ઉપર લ્યાય. (૧૦૯)

(૧૧) દાસ્તાન ઝુલમકા.

ઝુલમકે અન્ધેરેસેંથી બુઝો, ઇમાનબી હોય અન્ધેરા,
ઝુલમ કરના છોડો ભાઇ, તો રોશન હોવે ઇમાન તેરા;
ઝુલમ ઓર ઉપર કરે, કે ગુનાહ કરે જીુલમ ઉપર આપ,
તો દોનું જીુલમસેંથી જાણો, ઘટે તેરે ઇમાનકા પ્રતાપ. (૧૧૦)
ઝુલમ મરદકા ઉસ મરદકું અયસા ડાલે, જો ફીર કર
ઉઠના હોવે મુશકીલ,
તરવારકા મારા ચંગા હોવે, ન હોવે ચંગા જીસકું
મારે ઉસકા અમલ;
આગ જાલે વાઘ મારે તુરી ડાલે, ઓર હાથી જીસ ઉપર દાંત દીઆ,
એ સબ જખમ ચંગા હોવે, ન હોવે ચંગા જીસકું મારે
ઉસકા કીયા. (૧૧૧)
ઝાલમકી ઉમરોહોકા સાહયા છોટા, બોહોત દીન નહી વએ ઠેહેરસી,
ઝુલમ કામ જીને કીયા, મઝલુમથી વય આગલ મરસી;
ઝુલમસેંથી ઝાલમકા ઘર, દેખો બોહોત દીન સો ના વસે,
મઝલુમથી વએ આગલ મરે, મઝલુમ બએઠા ઉસ ઉપર હસે. (૧૧૨)
જીુલમ કરતે ડરો ભાઇ, જીુલમસેંથી ન જીતા કોઇ,
જીસ ઉપર જીુલમ વએ તો ઠેહેરસી, જો હએ
જાલમ પહેલા મરે સોઈ;
જીસ કીસી ઉપર જીુલમ હોવે, ખાલક ઉસકી દેવે દાદ,
હક કીસીકા જાયા ન જાયસી, રબ સબકી સુણે ફરીઆદ. (૧૧૩)
જીુલમ જાલમકા ઉસ જાલમકું, ખેંચ લે ચલે હલાકી તરફ,
જીુલમથી વએ હલાક હોવે, એ સહી કર માનો શાહાકા હરફ;

ભાઈ અદલ ચાલો જુલમ છોડો, પર દુઃખ દેનેસે આપ તન વાર,
પર દુઃખ દેવે સો આપ દુઃખ પાવે, એ ફરમાયા
શાહા દુલ દુલ અસવાર. (૧૧૪)

જુલમથી આખર બુરાઇ હોવે, જાલમ કુછ ન પાએસી ખયર,
કે જાલમ ઉપર હુએ લ્યાનત ખુદાએકી, ઉસ ઉપર
ન હોતી હે રબકી મેહેર;
જો બીજ બોવે સો ફલ પાવે, આંબ બોવે તો ફલે આંબ,
અંમલી બોવે તો અંમલી ફલે, જો અમલ કરે સો આવે કામ. (૧૧૫)

જાલમકું તો આઝાબ યે હુએ, જો જાલમ શીતાબી મરે,
દુનીઆ શીતાબી છોડ જાવે, જીસ કારણ વએ જુલમ કરે;
હાથ ઘસંતા જાલમ જાવે, કે હાય મેં કાયકું જુલમ કીયા,
જીસ કારણ કીયા સો છોડ જાતા હું, અબ તો
દુઃખ પાએસી મેરા જીયા. (૧૧૬)

બુરા હુએ વએ આદમી, કે જીસસેં ડરતે હે સબ
આદમી આપ મન,
કે ભલા બુરા સબ ઉસથી ડરે, જીસકા હોવે જુલમ લંછન;
જીસસેં સબ ડરે વએ બુરા કીલાવે, કે વએ તો
ખુદાએસું નહી ડરતા,
તો જીસસેં સબ ડરે સો હુએ બુરા, અયસા કામ કાયકું કરતા. (૧૧૭)

નજદીક ન રહેના ઠગન લોકાંકે, કે જીનુને બુરા કસબ લીઆ,
ઝીઆન કરે ઉનું પાસે રહેના, જો રહયા ઉસકું ઝીઆન કીઆ;
રહીએ નેક પાડોશ દેખી, કે ગુનાહ ન કરે રબકા ન આદમકા,
કે ગુનાહગાર પાડોશ હુએ ભલા, આતી છોડો પાડોશ જાલમકા. (૧૧૮)

જો કઠણ હોવે ને કડવા બોલે, ઉસકી તો ખોહો નાપાક,
એસી ખોહોસેંથી સહી બુજો, કે વએ આખર હોવે હલાક;
કઠણ હોણા ને કડવા કહેણા, એસી ખોહો ન શીખો ભાઈ,
એ નસીહત યાદજ રાખો, મઉલાને ફરમાઈ. (૧૧૯)

ખાણેકી કડવાઈ ખટાઈ દેખો, જએસી મન ન ભાવે,
એ તો ભલી હુએ ઉસ ખટાઈસેંથી, જો ખટાઇ બોલનેમેં આવે;
એ સુણો સીખો યાદજ રાખો, બોલનેસે ન કરો કીસીકા દીલ ખટા,
દુનીઆમેં વોહી તોફીક પાયા, જો મીઠા બોલા ન બોલા કડવા ખટા. (૧૨૦)

હલકા કરનહાર મરદકું, સહી હે ઉસ્કે દીલકી સચ્ચી જાન,
જો કોઇ સબ સાથે સખ્તી કરે, તો ઉસ સાથે બી સબ
સખ્તી કરે પીછાન;
તો જીસ સાથે સબ સખ્તી કરે, વએ તો આખર હલાક હોવે સહી,
તો સખ્તી કીસી સંગ ન કરીએ, એ ખાસી નસીહત
મઉલાને કહી. (૧૨૧)

(૧૨) ખુબીએ અદલકા બયાન.

મુલક બાદશાહી કાયમ રહેવે, જો અદલ કરે સુલતાન,
જો બાદશાહને અદલ છોડા, તો બાદશાહી હુઇ વએરાન;
અદલસેંથી ગરીબી વસે, સુનો ભાઇ ઘરબારી,
અદલસેંથી થોડી ઘણી, વસે દુનીઆ સારી. (૧૨૨)
ઉસ બાદશાહકી દોલત વાધે, જો અદલ ચલણી ચાલા,
જીસ બાદશાહને અદલ છોડા, ઉને આપકા ઘર ઘાલા;
મુલકકા માલેક તો આપ હએ, સાહેબ સીરજનહાર,
મુલક લે આદલકું દેવે, ઝાલમ હોવે ખોઆર. (૧૨૩)
આદલ બાદશાહકા સાહયા અયસા, જયસા સાહયા હએ રબકા,
કે આદલકે સાહયે નીચે આરામ પાવે, ખલકતકે દીલ સબકા;
ઇસ કાયા નગરીમેં બાદશાહી તેરી, આપ ઉપર કર અદલ સાહયા,
હલાલ હરામ જો પહેછાન ચલસી, તો આરામ પાયસી તેરી કાયા. (૧૨૪)
આદલ સો જે અયસા સમજે, કે યેહ ખલકત સબ હએ રબકી,
તો કીસીકા દીલ આઝુરદા ન કરે, દીલમેં રાખે મોહબ્બત સબકી;
જો શયતાની ખતરે ચઉર હએ, સો દીલકે મુલકસે નીકાલે દુર,
તો આબાદ હોવે મુલક ઉસકા, દીલ પર રોશન હોવે રબકા નુર. (૧૨૫)
બાદશાહકા ઝુલમ ભલા હએ, રઇયતકે પરપેચસેંથી,
એક લેખે વએ ઝુલમ થોડા, રઇયત પરપેચ કરે હોય જેતી;
જીભ તેરા હએ બાદશાહ બએઠા, વએ તુજ ઉપર ન કરે આઝાબ,
જો કરે તો બી ભલા ઉસથી, કે જો પાંચ તુજે મીલકર કરે ખરાબ. (૧૨૬)

હક બાત સુન કબુલ કરની, યેહ બી હુએ દીન નીશાન,
દુશમન કહે યા દોસ્ત કહે, યા કહે કોઈ ઇનશાન;
ઉને તુજે ચોટ હથીઆર ફેંકા, તું આપ હાથ કર હથીઆર સોઇ,
હક બાત સુન કબુલ કર આપ મન લીખ, કહેનહાર
મત દેખ હોવે કોઈ. (૧૨૭)

દીલકું જો સખ્તી ગફલત સો, પેટ ભર ખાણેસે હય આતી,
પેટ ભર ખાણે ગીનાન ઘટે, ઔર સુધ બુધ હુએ ઉસકી જાતી;
ભાઈ બીન ખાણે ન જીવે કોઇ, પણ થોડા ખાના કરીએ આદત,
હરામ હોએ ખાણા જો કયસા ખાવે, કે ન કર શકે રબકી ઇબાદત. (૧૨૮)

બાદશાહુંકા ખાણા દીલ જીલાવે, સમજ હોએ સો શીખા,
દીલ તાજા ન હોવે ઉસથી, હોઠ જાણે ખાટા મીઠા તીખા,
હલાલ ખાણેસે દીલ તાજા હોવે, હલાલ ખાણા તો હુએ મીઠા,
જીને ખાઇ કમાઇ રોટી હકકી, ઉને અનત સ્વાદ દીઠા. (૧૨૯)

દીલકી રોશની હુએ હલાલ ખાણેસે, ચેતો ભાઇ કરો આહાર હલાલ,
ઉસકા ઇમાન દીલ દોનું અંધેરા, જો કોઈ ખાવે હરામ માલ;
ઇસ ઘટ મીંદરમેં દીવા દીલ હુએ, જો હુઆ અંધેરા તો
ઇમાનકી ખોટ,
હુઈ અંધેરી નગરી કોઇ કીસે ના સુજે, પાંચ ચોર મીલ કર
લુંટે ચોટા ચોટ. (૧૩૦)

જીસકું હકને બડાઇ દીતી, દુનીઆકે બોહોત લોક ઉસ્કે તાબે આવે,
તો લાજેમ હુએ ઉસે ઇનસાફ કરના, જો કીસીકા દીલ નહી દુઃખાવે;
તો ઉસકા મરતબા જીયાદા હોવે, સબ રહેવે ઉસ્કે ફરમાં બરદાર,
ઈનસાફસેંથી ઇજ્જત પાવે, એ ફરમાયા શાહે દુલ દુલ અસ્વાર. (૧૩૧)

(૧૩) દર બયાને દુનિઆ.

દુનીઆ ઘર માતમકા, જીસે દેખો સો રોતા હુએ ઝારોન ઝાર,
ગફલતકા ડટા કાનુસેં કાઢો, તો સુનો કયસી પડી હુએ પુકાર;

કાટ શીર કરવત ફીરે પથર ટાંકે, એ દોએ કયસા કરતે હુએ શોર,
વેહેતે પાનીમેં આવાઝ કયસા, ઉમરોહો વહી જાતી સો
રોતી હુએ ઝોર. (૧૩૨)
ભુલા વએ જે કોઈ દુનીઆ રીઝા, જીયુ પ્યાસા દેખે વેલા ધુપ,
કે જંગલ સારા ભરા હુએ પાની, એ તો ધુલ દીસે હુએ પાની રૂપ;
દુનીઆ સબ ધુલ હુએ, દુનીઆ માલ ગારો વએબી હુએ ધુલ.
ઈસ ધુલકું તું સોના રૂપા માણુક દેખે, એ તુમારે દેખનેમેં
પડી હુએ ભુલ. (૧૩૩)
પાનીકી પીયાસથી, માલકી પીયાસ જાનો હોવે સખત,
માલકી પીયાસ ઘડી એક ન બુજે, પાનીકી પીયાસ
હોવે કોઇ વખત;
જીસકું પીયાસ માલકી હુઇ, ઉને પીયાસમેં ખોઈ સારી ઉમર,
કબી નહી પેટ ઉસકા ભરે, જો સબ માલ પાવે જેતા હુએ
દુનીઆ ભીતર. (૧૩૪)
માલ ઉપર કરે બડાઈ, ઓર સબ દીખાવે ઘોડા હાથી,
એ બડાઇ બાતલ દોએ દીન, આખર નહી હોએ સંગાતી;
જો હક ઉપર કરે બડાઇ, સીધક ઇમાન પર ગાજે,
કુફરથી ઈમાન આછા બુજે, એ બડાઇ નીત બીરાજે. (૧૩૫)
જો ઘોડ કરે આપ દોલત કારણુ, ઓર ઉમેદ રાખે ગએર ખુદા,
તો ઘોડ ઉસકી ગુમરાહ હોવે, મકશુદકું ન પહોંચે વએ કદા;
આશા ન કરો બન્દે કેરી, જો બંદા આશ કરે ઉસ પીછે જાએ,
તો જયસા પડછાયા કીસી પીછે ચાલે, વએ જા આપ મીંદર
બયઠે ફીટ જાય. (૧૩૬)
ગમ ઉસકું બડા હોવે, જીસકી બડી હોવે દુનીઆ ઉમેદ,
ઉમેદ ઉસકી પુરી ન હોવે, જો કાલે બાલથી હોવે સફેદ;
દુનીઆ ગમ કાલે સફેદ કીએ, સફેદ અમલનામા કીયા શીહા,
દુનીઆ પેઠ આવ કીયા વણુજ કીતા, એ તેરા
અકલ વાહાવા જીઆ. (૧૩૭)
બીગડા શોદા ખરાબ હુઆ, કે જીને બેચીયા આપકા દીન,
કે દીનકે સો નાણે દે કર, જુઠી દુનીઆ મીતા લીન,
અયસા કામ વએ કોઈ કરે, જીસકે સીનેમેં પડીઆ અંધાર,
કે સોના રૂપા બેચ કર, મુલ લીઆ અંગાર. (૧૩૮)

દુનીયા એેગ યે ફાની હુએ, ઓર મુલ લે આકબત ઠામ,
દુનીઆ તેરે સંગ ન રહેસી, ખુબ આકબત મુકામ;
દુનીઆ દીન ચાર હુએ, ચેત તું છોડ જાએસી,
ઇસે એેચ આકબત વસાએ લે, વએ તુજ કામ આયસી. (૧૩૯)

નેક બખ્ત ગમ આકબત કેરા, દુનીઆ ગમ ખાવે બદ બખ્ત,
કે દુનીઆ પીયારી હુએ બદ બખ્તકું, નેક બખ્તકું
પીયારી હુએ આખરત;
નેક બખતકું નેક બુધ સુજે, ચાવે આખરત જો સદા બીરાજે,
બદ બખત તો દુનીઆ ચાવે છોડ મરે, જો સદા ન આવે કાજે. (૧૪૦)

દુનીઆકી ન્યામતુંસે, ખુબ સવાબ આકબત કેરા,
આકબત સદા બાકી રહેસી, દુનીઆ ફનાહ હોવે સવેરા;
જો તુજે ખુદાને અકકલ દીઆ, તો દુનીયાકું ન કર પીયાર,
કે જો ઠામ છોડના વાંહાં ઘર કરે, અયસા કામ કરે ગેમાર. (૧૪૧)

ભલી મેહેરી વએ જાણો, જો આપ પુરખ કરે અતી પીયાર,
નો ફરજંદ બી હોવે ઉસથી, પુરખ હોવે બખતાવર;
દુનીઆ મેહેરી ઓહોત હત્યારી, એક પુરખ નહી નીભાયા,
પલમેં એક છોડ દુજા કીઆ, ગેમાર જો કોઈ ઉસ ઉપર લોભાયા. (૧૪૨)

જીને આપ માલ ખજાના કીઆ, ઓર અપણી દોલત
આપ નહી ચાખી,
વએ હાથ ગસંતા આપ ઉઠ જાવે, જીયુ મધ ન ખાયા માખી;
હાથ ગસંતી દેખો માખી, ચેતો ભાઇ દુનીઆ સંગ ન આવે,
તીયુ આકબત કમાઇ કીયું નહી કરતા, મુરખ આપ જનમ
તું કીયું ગમાવે. (૧૪૩)

કબી ખુશી નહી રહેતી ઉસકું, જીસ દીલ ભરા હુએ દુનીઆ ગમ,
દુનીઆ ગમસે વએ અંધા હોવે, પલ પલ અદકા ન હોવે કમ;
દુનીઆ ગમસે દીલ ખાલી રાખો, ઘટાઓ મોહબત દુનીઆ સંગાત,
જીસ દીલ મોહબત દુનીઆ ભરી, ઉસકે હાથસે દીન સહી જાત. (૧૪૪)

બુરા કામ વએ જાણો, જો બુરાઇસે હોવે નજદીક,
ચોરી કરે ને બ્યાજ ખાવે, શરાબ પીવે, એ તો બુરે હુએ તહકીક;
ઓર એનસેં જો નજદીક, સો દુનીઆ પીયારી ઓર નાણા,
એ દોનું બુરે એસ નાણેથી, તુરત આવે બુરા વસાણા. (૧૪૫)

વએ વસ્ત બુરી દીસે, જો સબ જગે નજર આવે,
જીસ વસ્તથી કામ વાયમ પડે, ઉસથી દીલ ઉઠાવે;
પણ મીઠા નામ તો સીરજનહારકા, હર દમ જપે ઉસે ઇમાની,
પેટ ન ભરે કબી જપણહારા, હકકે નામકી તો યે નીશાની. (૧૪૬)
બુરા કામ વએ જાણો, જો હોવે શરાઅસેથી દુર,
ચોરી કરે, બેઆજ ખાવે, શરાબ પીવે, ન હોવે ઉસ મુખ નુર;
બુરા નહિ જો હલાલ કમાવે મીલે સો ખાવે, કીયા હુઆ
જો લોક કહે મઝદુર,
બુરા વએ જો હરામ કમાવે મોટા કીલાવે, શરમીંદા
હોયસી રબ હજુર. (૧૪૭)
આદમી કેરા પેટ દુશમન હએ, દેખો ભાઇ ચેત સવેરા.
પેટ લાલચ કારણ આદમી, બુરા કામ કરે બહોતેરા;
ઇસ દુનીઆમેં દુશમની કામ. આદમીકું હએ પેટ કરાવે,
પેટ કારણે આકબત ખુબી, બન્દેકે હાથથી જાવે. (૧૪૮)
જો ખાલી હાથ ને ભુખ હોવે, ઉસકા હોવે અઇઆલ,
વએ તો ધંધા બહોત કરે, કે તંગ હએ ઉસ ઉપર હાલ,
એ બાત બતાઈ મઉલાને, સુન રાખો સબ મન,
કે ભુખા ધંધા બહોત કરે. ઉસકા સુખ ભાગા તન મન. (૧૪૯)
ખુબ બખત તો ઉસકા જાણો, જીસકું દુનીઆ માંહે નહિ
જોરૂ ઓર છોરૂ,
કે ઉસકે દીલમેં તો ગમ નહિ આવે, કે કયા ખાવેગે લડકે જોરૂ,
દુનીઆ ગમ જીસ દીલ નહી, રબ યાદ વસે ઉસ દીલ ભાંદે,
દુનીઆ દીન દોય એકઠે ન હોવે, ન સમાવે
એક મીયાન દોય ખાંડે. (૧૫૦)
ખુશી ને આરામ ચાહો, તો આરામ વાંહાં જાહાં નહી ડર,
દુનીઆમેં તો બહોત કસાલા, આરામ કહાં હએ
ઇસ દુનીઆ ભીતર;
એક દીન ખુશીસેં ઢોલ બજાયા, દુજે દીન કોઇ મુઆ હુઆ ગમ,
ભલી ખુશીયાલી આકબત કેરી, દીન દીન અદકી નહી
થાયસી કમ. (૧૫૧)
મા બાપસે જો ફરજંદ બીછડે, તો એ દુઃખ જલાવનહાર,
કલેજા જલે મા બાપ કેરા, ઇસ આગકા નહી ઉતાર;

જો ફરજંદ મરે મા બાપ આગલે, તો બડા દુઃખ હોવે
બાપ ઓર માઇ,
કલેજા જલે નેનુંસે પાણી ચલે, ઇસ દુઃખસેં તબ છુટે
જબ મોત આઇ. (૧૫૨)
આદમી આપ મન સબ દુનીઆ ચાવે, જેતી ન્યામત
હએ ભાતો ભાત,
પણ જો દીલ ચાવે સો સબ કાંહાંસે પાવે, કે સારી દુનીઆ
ન આવે હાથ;
દીલકી આશા તો પુરી હોવે, જો આશા છોડ હોવે નીરાશ.
પર આશા છોડ ગની હોએ બએઠો, આશા છોડો તો
પુગે સબ આશ. (૧૫૩)
જીવકું આરામ, ના ઉમેદી માંહે,
બહોત ઉમેદ રાખો, તો આરામ નાહે;
આશા શબ છોડો, તો હોવે જીવ તન આરામ,
કે દુનીઆકા સગરા, કબી ન થાયસી તમામ. (૧૫૪)
જીસકું હુન્નર કસબ આયા, હાથ કરે રોઝગાર,
ઉસને બહોત ખજાના પાયા, ઓર ગંજ પાયા અપાર;
કુવા ભરા ખઝાના ગાડો, વએ ખઝાના બી આખર ખુટે,
હુન્નર બડા ખઝાના જાણો, એ સર કબી ન તુટે. (૧૫૫)
દુનીઆ મિતામે અચબ બોહોતેરા, પણ જો લોભાયા સો ન દેખે,
અચબ તો અચસા ઉસમે, જો ઘેલા સમજે ને અંધા પેખે;
દુનીઆ મિતા ભીછડતે, ન લગતી દેખો કુછ વાર,
કબી દુનીઆદાર રહેવે ને મિતા જાવે, કબી મીતા રહેવે તો
મરે દુનીઆદાર. (૧૫૬)
જો કામ કરો સો બીચારો, કે યે કામ મંય નીભાઉંગા કીસ રીત,
કે ઈસ કામથી મંય કયા ગુન પાઉંગા, જીસ ઉપર મંયને
બાંધી હએ પ્રીત;
તો કીસી કામમેં ખતા ન ખાવે, વોહી કરે જીસમે હોવે ગુન,
તો કુછ ગુન નહી ઇસ દુનીઆ ધંધે સાચી બાત કહુ ભાઈ તું સુન. (૧૫૭)
દુનીઆ દેખો જાવે ચલી, યેહ હએ દો દીનકા બહાર,
શાહ ગયા ઓર અદના આલા, નહી કીસીકું ઈસમેં કરાર;

ચેત સંભાલો મોમન ભાઇ, જબ લગ નહી આઇ ખીઝાકે આસાર,
તબ લગ પાણી સીંચો નેક બંદગીકા, તો તેરી જીંદગીકા ભાગ
સદા રહે ગુલઝાર. (૧૫૮)

ગુમરાહ હુઆ વએ, જીને આપ ભેદ કહયા બુરેકે સાથ,
કે બુરા તો બુરાઇ શીખાવે, ઓર કછુ ન લાગે હાથ;
બુરેકું આપ ભેદ ન કહેના, બુરા વએ જીસકા દીન બાતલ,
એ થોડી બાત સમજ સમજો, યું ચલો જીયું હોએ કામલ. (૧૫૯)

ગુમરાહ હુઆ વએ, જીને દીનથી દુનીઆકું અદકા ચાહયા,
કે દુનીઆ કામ કરતે, જીને દીનકા સો કામ ગમાએયા;
પહેલા તુજે દુનીયા સીરજીયા, કે આકબત કારણ કરે કમાઇ,
તો વએ સહી ગુમરાહ હુઆ, જીને દુનીઆ કારણ આકબત ગમાઇ. (૧૬૦)

ગુમરાહકું ગુમરાહીમેં છોડો, ઉસકા નહી કુછ ઇલાજ
જીસકું ખુદાને ગુમરાહ કીઆ, વએ રાહ ન પાવે બાજ;
આંખા અંધી ઈલાજ કરે, તો ચંગી હોવે જાન,
પણ જીસકા સીના અંધા, ઈલાજ નહી જો ફીર કર આવે લુકમાન. (૧૬૧)

(૧૪) દર બયાને બંદગી વ નેકી.

નમાઝ કરતે જો કાહેલી કરે, ઉસે ઇમાન થોડા,
દુનીઆમેં તો બોહોત લોભાયા, આકબત કામ છોડા;
નમાઝ બંદગીસે કાહેલી કરે, ઓર કરે દુનીઆ ધંધા,
તો ઉસ ઉપર ઇમાન નહી. જીસકા હુએ તું બંદા. (૧૬૨)

બડી ફજર જાગે ને બંદગી કરે, તો તું નેકી કમાયા,
જો ઇસ વેળાએ જાગ્યા, સો બંદગીસે નેકી પાયા;
સુબુ સાધક જાગો ભાઇ, કરો ઝીકર ઇલાહી,
નમાઝ તસબી બંદગીસેંથી, હોવે દીલ સફાઈ. (૧૬૩)

જો નમાઝ બંદગી હકકી કરે, સો ઉઠે બીચ અંધેરી રએન,
સો નફલ નમાઝ પાંચથી અદકી કરે, કે પાંચ તો હુએ ફરજ દેન;

વએબી નમાઝ રાતમેં કીએસે, રઉશન હોવે ઉસકા દીસ,
ઉસ રઉશનીસે કામ અયસા સુજે, જો ન આવે ઉસ
ઉપર રબકી રીસ. (૧૬૪)
આજી બંદગી ઇબાદત વએ, જો સબસું છુપા કર કરીએ,
કીસી બન્દેકું ન જાણાઇએ, અપને ખુદાએસું ડરીએ;
બંદગી નેકી ખુદાએ કાજે કરીએ, ન બડા કરના અપના નામ,
જો ખુદાએ કારણ કામ કરીએ, તો દરગાહમેં હોવે કબુલ તમામ (૧૬૫)
જીને ઉમરોહો લંબી પાઇ, ઓર સારી ઉમર રએન દીન
બંદગી કીતી અલાહ,
તો નબીયુકા સરોપાએ જાનો, ઉસ બન્દેકું સહી મોલા;
નબીઉકું બડાઇ રબને દીતી, સબ ઉમત ઉપર કીએ સરદાર,
તો જો કોઈ ચલણી ઉનુંકી ચલે, સો મકબુલ હોવે રબ દરબાર. (૧૬૬)
ગઈ ઉમરોહોમેં જો કામ ન કીઆ, સો આખરતમે કર લે શીતાબ,
એતી ઉમર ગઇ બાકી જાએસી, કીયું સુતા હએ ભર ખાબ;
ઉમરો દેખો જાવે ચલી, ચેતો કરો નેક કમાઇ,
દુનીઆ બાઝારમેં કોઇ કમાયા, કીને પુંજી આપ ગમાઇ. (૧૬૭)
રોશન કર ભાઇ કબર તેરી, કે નીત ઉઠ નમાઝ કર બીચ
રએન અન્ધેરી,
અન્ધેરી રએન બીચ નમાઝ કીએસે, રોશન હોવે સહી કબર તેરી;
નમાઝ નફલ કર આધી રાતકું, ખુદાકે બીન ન બુજે કોઇ,
મઉલા ફરમાવે કે કબર તેરી, ઇસ નમાઝથી સહી રોશન હોઈ. (૧૬૮)
મોમન મોંહો ઉપર નુર અદકેરા, જો બીચ રાત ઉઠ કરે કમાઈ,
રાતકી બંદગી દીનમેં દીસે, કે કરનહારકે મોંહો ઉપર હોવે રોશનાઇ;
કીયામતકે દીન કોઈ મોંહો કાલે, કોઈ મોંહો હોવે સફેદ,
વએ જીને રાતમેં બંદગી કીતી, સાથે સીદકસે ઉને પાઇ ઉમેદ. (૧૬૯)
સબ દીન પીછે રાત હએ, દીનકું કરો આપ કમાઇ ધંધા,
રાતકું બએઠો આગામસે, જપો ઉસકું જીસકા હએ તું બન્દા;
દુનીઆ લોક કહે પેટ ધંધા લાગા, કબ બએઠે હમ
ખુદાએકે ગએલ,
મઉલા ફરમાવે જો વેલા ધંધે નહી, રબકું સંભારો બીચ
અન્ધેરી લએલ. (૧૭૦)

મહેરાજ ખુદાકા રસુલ પાયા, જીને સબ રાત કીતી હક બંદગી,
સો મહેરાજ મોમીનકું હોવે, જો દીલસે નીકાલે સબ
દુનીઆ ગંદકી;
રાતકું જાગે એક ધીયાનસું, પયરવી રસુલકી કરે કીરદાર,
તો ઉસ મોમનકું મહેરાજ હોવે, અપને રબકા દીદાર. (૧૭૧)
રએન મરતબા બોહોત બડા હુએ, સબ ખલકત પાવે આરામ,
પીર પયગમ્બર વલી ઓલીઆ, રાત બંદગીસે સબ પાએ નામ;
મહેરાજ રસુલ બી રાતમેં પાયા, આશક વસ્લ પાવે માશુક,
જો તુ સાચા આશકકા, તો રએન બંદગીસે મત ચુક. (૧૭૨)
સબ દીલ મીને લગન હુએ, પણ ભલા દીલ વએ જીસ દીલ
હુએ લગન કીલતાર,
ઓર લગનમેં પડા સો ડુબા, રબકી લગન ભલી જો ઉતારે પાર;
લગન બીના કોઇ દીલ ખાલી નહી, બીન લગન તો
દીલ રહે ઉદાસ,
સાચે સાંહીસું જો લગન બાંધો, તો ઝીકર કરો સાસ ઉસાસ. (૧૭૩)
રહેમત રબકી વએ કોઈ પાવે, જે કોઇ ઝીકર કરે હરદમ,
જો એક દમ ઝીકર કરનેસે ચુકા, તો ખુશી ન પાવે ખાવે ગમ,
રબ દરગાહ હાજર વએ, જો હરદમ ઝીકર કરે કસબ,
જો એક દમ ઝીકર કરનેસું ચુકા, તો રબ કરે ઉસ ઉપર ગઝબ. (૧૭૪)
ખુદાકી ગએર મોહબતસે, જીને દીલ કીઆ હુએ ખાલી,
કે દુનીઆકી મોહબત સારી, અપની દીલથી ટાલી;
ઇશ રીત દીલ ખાલી કરના, ખીસા ભરનેસે હુએ ખાસા,
માલ ધણુસે હુએ એ ભલા, જો તુટે મનકી આશા. (૧૭૫)
જો બેહેસ્ત ચાહો તો તકવા પકડો, જીયું રહો ગુનાહથી પાક,
કે બહેસ્ત હુએ જાગે પાકુંકી, વાંહાં મુશકો અંબરકી
લીછી હુએ ખાક;
દોલતમંદકે ઘરમેં જીયું પેઠણે ન પાઓ, જો પાંઉ તુમારે
લાગી હોએ કીચ,
તો મોતી લાલકે મીંદર કસ્તુરી જમીન, ગુનાહ મેલસું કીયું
પએઠો અયસી જન્નત બીચ. (૧૭૬)
તકવા કરો ખુદાએસું ડરો, બંદગી કરો જીયું હુએ ફરમાયા,
અલ્લાહ એક જાણ જીને બંદગી કીતી, બડા મરતબા તો ઉને પાયા;

હરામથી ભાગો હલાલ ખાઓ, જેતા હુએ ફરમાયા ખાણા,
વો હલાલ બી સમજ કર ખાઈએ, કે લેખે વેલા હુએ
લેખા સુણાણા. (૧૭૭)

રોના મરદકા વએ સાચા, જો ખુદાએકે ડરસે રોવે,
સો રોના તો લાભ દેવે, કે ઠડાઇ અખીઆંકું હોવે;
ખુદાએકે ડરસું જો કોઇ રોવે, ઉસકે નેનુંકું હોવે ઠંડાઇ,
જો ખોફ ખુદાએકે ડરસે કરો, તો ફલે તમારી નેક કમાઇ. (૧૭૮)

ખુદાએકા ડર જીસ દીલ વસે, વએ દીલ નીત હોવે ઉજાસ,
જીને દીલ અપના ઉજાસેઆ, દીદારકી તો ઉસે પુગી આશ;
દીલ આરીસા દીદારકા, જીને ઉજાસેઆ તીનકે પુરે ભાગ,
રબકે ડરસે દીલ ઉજાસો, સુતા કયું હુએ ગાફલ જાગ. (૧૭૯)

ડરો ખુદાએકે ખોઇસે, તો રહો સહી બીચ અમનો અમાન,
સબ ઝાલમસે એ ડર બચાવે, તુમારા હોવે નીગેહબાન;
ખુદાએસે ડરે સો ફરમાયા કરે, ન કરે કુછ ઓર અમલ,
ન શરાબ પીવે ઓર બીઆજ ખાવે, તો હાકમ પકડે
ઉસે કીસ બદલ. (૧૮૦)

તાઝગી તો હોવે મોમીન ઓંહો ઉપર, જો ડર ખુદાએકા
હોવે ઉસ દીલ,
કે ખુદાએકે ડરથી બદી ન કરે, ઓર આછે કામ કરે તીલ તીલ;
ઘટ મોમીનકા મીંદર હુએ, ડર ખુદાએકા હુએ દીવા ભીતર,
કે જીસ મીંદરમેં દીવા જલે, તો બાહેરથી રોશન દીસે વએ મીંદર. (૧૮૧)

જીસ મીંદરમેં દીવા રોશન, વએ મીંદર દીસે સદા ઉજાસ,
ઉસ મીંદરમેં રાજા આવે, નીકલ જાવે સબ ચોર નીરાશ;
આબાદ રહેવે મીંદર સોઈ, રેહેનહારે પાવે સુખ ઓર ચેન,
ધણી નફર દો મીલ કર બએઠે, ખુશી મને દીન ઓર રએન. (૧૮૨)

કરજ ચુકાણા આપણા, એ બી હુએ દીનકા કામ,
કે પારકી દમડી, આપ ઉપર ન રાખીએ વામ;
દીનકા કામા તો બોહોત બોહોતેરા, પણ એ સબસે હુએ બડેરા,
જો ફરમાયા શાહે ઓલીઆહ, હજરત અલી સવેરા. (૧૮૩)
બરકત હોવે માલમેં ઉસકે, જો કોઈ દેવે ઝકાત,
જકાત દીએ બરકત માલકી, સહી કર માનો યે બાત;

ઝકાત સોહો (૧૦૦) ઉપર અડાઇ (૨ાા), જો ગુઝરે એક સાલ,
જીને દીઆ ઈમાનસું, ઉસકા હલાલ હુઆ માલ. (૧૮૪)
તવકલ કરો ખુદાએ ઉપર, તો હોવે કામ તમામ.
ઉતમ કામ જો કરને ચાહો, 'તો નીત લેના ખુદાએકા નામ;
જો કામ કરો સો સોંપો સાહેબકું, કે તુંહી કરે સોઈ ખાસા,
તો સબ કામ હોવે ખાસા, ઓર પુગે મનકી આશા. (૧૮૫)

તન મન ઓર પ્રાણકું તો. ખાને પીનેસેંથી હોવે આહાર,
અને જીવકું તો આછા આવાજ સુણીને, હોવે આધાર;
નામ ઇલાહી ને કલામ રબાની, આછે આવાઝથી પડો ગીનાન,
જીવણા તો સુખ હોવે, ઓર મનકા તુટે અભીમાન. (૧૮૬)

દીન અપના દોસ્ત કરો, જો દોસ્તી તુમ કીઆ ચાઓ,
સબથી ભલા દોસ્ત દીન હએ, જીસથી સબ ઠામ છોટકા પાઓ;
નમાઝ પડો રોઝા રાખો, સબ બંદગી કરો જીયું હએ ફરમાયા,
શરાબ એઆજ ઓર જો મના હએ, સો છોડો તો સબ
ઠામ છોટકા પાયા. (૧૮૭)

જો આપ દીન ખુબી ચાહો, તો નીત ઉઠ અદકી કરો કીરીઆ,
કીરીઆ બેડીમેં જે કોઇ ચડે, ઉસે બોહોત લાભ દેસી
એ દીન દરીઆ;
ઓર દીનકા ફસાદ લાલચસેં હએ, લાલચસેં હોવે દીન ભંગાણ,
જો આપ હીસાબથી અદકા લેણા, લાલચસેં સજાણ હોવે અજાણ. (૧૮૮)

પહોંચ્યા મકસુદ દોનું જહાનકા; જીને ફતેહ પાઈ અપણે દીન,
કે દીનકી દોસ્તી ઉસ દીલ વસી, દુનીઆ છોડ દીન ઉને લીન;
જીસ ઉપર કરમ હોવે રબકા, ઉસકું સુજે આછી ફીકર,
કે દીન માણક તો આપ લેવે, છોડ દેવે દુનીઆ પથર. (૧૮૯)

દીન માણક એરફાન ઈલાહી, દુનીઆ પથર દુનીઆકી ચાહ,
ચઉદા તબક લગ જો જો ન્યામત, સો સબ જાણો દુનીઆ ફનાહ;
ખુદા તો હએ સબસે ન્યારા, ઓર જો પસરીઆ સો રબકા નુર,
જો દેહ મંએ પનસે હાથ ઉઠાઓ, તો બાકી હએ સો રબકા ઝહુર. (૧૯૦)

(૧૫) નેકીકી ખુબીકા બયાન.

ઉમરોહોમેં તો બરકત હોવે, જો નેક કરો તુમ અમલ,
બુરે અમલકે બરકતસેંથી, ઉમરોહોમેં હોવે ખલલ;
નેક કમાઈસેંથી ભાઇ, જીવનકા સો ફલ પાવે,
જો કમાઈ નહી નેક, તો ફોકટ જનમ ગમાવે. (૧૯૧)

નેકી કરો ભાઇ મોમીનો, સંગ બદી કરનહાર,
ભાઈ તો તું સહી હોવે, ઉસ ઉપર સરદાર;
નેકી કરો ભાઇ ઉસ સંગ, જો કરે બુરાઈ,
તો સહી ઉસ ઉપર હોવે તેરી, બોહોત બડાઇ. (૧૯૨)

બુરે કામમેં ઢીલ કરના, એબી હુએ દઉલત નીશાની
બુરાઇમેં ઢીલ કરના, એબી હુએ નેકી પીછાની,
જીસે દઉલત રબને દીતી, !સોઈ નેકી કમાયા,
કે બુરે કામ ઉપર અપના; દીલ નહી ચલાયા. (૧૯૩)

બુરાઇ કરતે જો કીસે દેખે, તો આપ નજર ચુકાણી,
દીલ ભીતર રાખે નહી, ના કહે વએ બાંહાંણી,
તો બોહોત બડાઇ ઉસકી હોવે, સબ જાણે યે મોટા;
જો અયબ પારકા સબકું કહેવે, તો સબ કહે યે ખોટા. (૧૯૪)

જો નેક ક્ખ્યાલ કહેવે સદા, તો નેકી વએ સહી પાવે,
જયસા ક્ખ્યાલ નીકાલે બંદા, તયસા આગલ આવે;
રહેમત ઈલાહી ઉમેદ રાખો, માંગો આલમ ભલા,
કે આજથી કાલ ખુબ થાયસી, ખુબ કરેગા અલ્લાહ. (૧૯૫)

નેકુંકે દીલ હુએ નુર રબ્બાની, કે હરદમ ઉસ દીલ વસે રબકા નુર,
કે ઉસ દીલ ખતરાબી નેક ગુઝરે, પલ પલ વસે રબકે હઝુર;
નેક હોતે તમકું ન લગતી કુછ બેર, જો હરદમ કરો
નેક બંદગી કામ,
અલ્લાહ એક પાક જાણ બંદગી કરો, તો તમ દીલ હોવે
રબકે નુરકા મુકામ. (૧૯૬)

રબ કારણ જો તું કસણી કરે, તો નેકી કુવ્વત સહી હોવે તેરે દીલ,
તો ઈમાન તેરા હોવે ચંગા, ઓર ન હોવે કુછ ઈમાનમેં ખલલ;
ઈમાન જો સુધા તો કસણી કર, કારણ રસુલ ઓર આલ રસુલ,
એનું કારણ જો કસણી કરે, તો શફાઅત કરેગે ઝોહોરા બતુલ. (૧૯૭)
જુદાઇ બછડના આગ કઠન હએ, દઉઝખ આગથી એ આગ ભારી,
દઉઝખ ડરથી અમલ નેક કરે, જાને કે દઉઝખ આગ હએ દુશવારી;
જીસકું ચાવા રબ મીલનેકા વએ ગુનાહ ન કરે, કે બીછડુંગા
રબ દીદાર,
તો જો કોઈ હએ તાલબ મઉલા, ઉસ મન દઉઝખ ડરથી
એ ડર હોવે બીસીયાર. (૧૯૮)
ખુબ બખ્ત તો ઉસકા જાણો, જીસકું સીરજણહાર સંગ પ્રીત,
કામ દુનીઆ દીન સબ ઉસકું સોંપે, એ હએ સાચે મોમીનકી રીત;
જીવ તન જોરૂ છોરૂ ઇમાન, એ સબ તુજકું રબને દીયા,
દીલ તાલા ખોલો એ ઘર ઉસે સોંપો, શરમ ઉસે જીને પયદા કીયા. (૧૯૯)
ગનીમત મીલી ઉસ કીસીકું, જો કોઈ તાબે હુવા અપને ખાલક,
મઉલા હઇયાતી ને રઉઝી તેરી, એ સબકા વો હએ માલક;
જો મારે જીલાવે ને ખણે દેવે, ઉશકી કરો નીત બંદગી,
જો દુનીઆ કારણ પર બંદગી કરે, તો ખરાબ હોવે ઉસકી જીંદગી. (૨૦૦)
બંદગી કરો ખાલસ ખુદાકી, ઉમેદ ન રાખો એક તલ ભાર,
ખાલસ બંદગી ખુદા મીલાવે, સુખસું પાવે રબકા દીદાર;
જો ઉમેદ ચાવે સો ખુદાસું પાવે, સો ઉમેદ સબ તુ લાલચ જાન,
બેહુસ્ત પાયા તો કયા બડાઇ, પુરખ બીના જીયું અઓરત માન. (૨૦૧)
મોમીનકા તો માલ ગનીમત, જો કોઇ હીકમત પાયા,
બડી હીકમત તો એ જાણો, જો કુફ્ર છોડ ઇસલામમેં આયા;
સારી ઉમરોહો ખોવે ત્રાંબા સોના કરતે, શીખે હીકમત ભુવલી,
પલમેં દુશમન ખુદાએકા હોવે દોસ્ત, એ હીકમત ફરજંદ
શાહે મુરતઝા અલી. (૨૦૨)
અઉલીઆ ખુદાએકી બાતા કરો, તો રહેમત હોવે નાઝીલ,
જીને કુફ્ર તોડા ને દીન જગાયા, સરવર સબ વલીઓકે કામીલ;
તો પંજતન રબને પાક કીએ, પીર હોવે જો ઉનકી આલ,
જો રહેમત રબકી આપ ઉપર ચાઓ, તો નામ ઉનકા
લેઓ હર હાલ. (૨૦૩)

સફાઈ દીલકી સો ઇમાનસે, જીસકેસે ઇમાન હોએ કામલ,
ઉસ મન નહી જુઠ ન હોવે કીના, વએ બુરે અમલકા
ન હોએ આમલ;
જો દીલ સાફ હોવે તો નીત ઉઠ બંદગી ચાવે, ઓર ચાવે
નેક કમાઇ,
હરામ ખાણું જુઠ બોલણેસે ન કરો ઇમાન અંધેરા, તો પાઓ
દીલ સફાઈ. (૨૦૪)

આછી બંદગી સોઇ જાણો, જો કરે આછા ખાસા નેક કામ.
ગરીબ યતીમ હાજતમંદ સબસે નેકી કરે. તો હોવે તેરા નેક નામ;
નેકીસેં સબ દીલ શાદ રાખો, ઓર બુરાઈ ગફલત કરો સબ દુર,
તો સબ દીલ મીંને હએ સીરજાણહાર, સો તુજ ઘટમેં
રોશન નુર. (૨૦૫)

ખમીસ સંનીસછર, દોએ સબેહ બરકત જાનો,
મુસાફરી સફર ચલનેકું બી, ખુબ હએ પહેછાનો;
દોએ વેલા બરકત જાને., ઉતમ કામકું હએ ભલી,
એ સુણો સમજો યાદજ રાખો, ફરમાયા શાહે મઉલા મુરતજાઅલી (૨૦૬)

સબ બન્દેકું લાજમ હુએ, જો કરના ખાલક અપનેકી ઇબાદત,
સબ ખલકતકું રાજી રખના, મીઠી નીકી કરના આદત;
બોહોત બોલના બે મસરફકા, સો ઇબાદતમેં હએ નુકશાન,
બડી બંદગી નેકી યે હુએ, ન આપ રંજન કીસકું રંજાન. (૨૦૭)

(૧૬) દર બયાને સબર વ શુકર.

ખુશ ખબરી દીઓ આપ જીવ, જબ સબુરી કીતી,
જીસ બન્દેને સબર કીઆ, તીસે ફતેહ રબને દીતી;
ખાલકકી સબ ખલકત જાની, કોઇ દુઃખ દેવે તો સબર કરના,
તો ઉસથી તું સહી જીતે, અયસા મનમેં ધરના. (૨૦૮)

સબુરી તેરી તુજ ફતેહ દેવે, જીસ કીસી ઉપર આવે બલા,
જો વએ સબુરી કરે તો ઉસકું ફતેહ દેવે, બુજો આપ અલ્લાહ;
સબુરી કરનહારકું રબ દોસ્ત રાખે, આપ રબ કરે અંત પીઆર,
બંદા ભલા વએ જો સબુરી કરે, તો કઠન વેલા રબ હોવે
ઉસકા યાર. (૨૦૯)
ફકીર કામલ સંગ જો બએઠે, તો શુકર કરે અદકેરા,
ફકીરીમેં તો શુકર કરના સંગત શીખો વએ સવેરા;
ફકીરકું સબર કરના, સબ હાલ મીને શુકરાના,
સખ્તી નરમી એ સબ ન્યામત, સબસે પીછાના. (૨૧૦)
સખ્તી છીપાણી મોમન ભાઈ, જો કુછ આપ ઉપર બીતે,
એ મુરવત નીશાની મોમન કેરી, ઓર એહી સબરકી રીતે;
મોમીન ઉપર આવે જો સખ્તી, સો સબરસે છીપાવે,
તો ખુદાએકી દરગાહમેં સબુરી બદલે, બોહોત અજર પાવે. (૨૧૧)
બોહોત સખ્તી જીસ ઉપર આવે, સચ ઉસ ઉપર હોવે
આસાનીકી આન.
કે સખતી પીછે હુએ આસાની, એ નુકતા કલામ રબાનીસે પીછાન;
મોમનકું જો સખતી પોંહોંચે, તો ઉસ પીછે સહી હોવે આસાની,
તો દુનીઆમેં જીને કસણી સહી, વો આકબતમેં હોવે
જન્નત મકાની. (૨૧૨)
દીલકી દારૂ જો ચાઓ, તો રાજી રહો રબકી કઝા,
નરમી સખતી જો કુછ પોહોંચે, તો કહો હમે રાજી જીસું
તુમારી રઝા;
દીલકું દુઃખ યે જો માલ મેહેરી પુતર ધીઆ, એ સબકું
હાજર ચાવે,
ઓખદ એ જો એ સબ રબકા, રબ ચાહે રાખે ચાહે ઉઠાવે. (૨૧૩)
ખરાબ હાલ જો મોમન દીસે, ભુખા દુનીઆ માંહી,
ખુદાએકે નજદીક ઉસે ઈજ્જત ઘણેરી, વાંહાં વો ખરાબ નાહી;
ફકીરકું ઇજ્જત ખુદાએ પાસે, જો ઈસ દુનીઆમેં હુએ ખરાબ,
દુનીઆકા તો એતબાર નહી, એ તો ફનાહ હોવે શીતાબ. (૨૧૪)
જીને આપ તનકું વારા, રબ ઝાદ વસે ઉસ મન સારી,
એ ભલા હુએ ઉસથી, જો લાલ માણક પેહેને ઓર પેહેને
કપડે ઝરતારી;

ખુદા તો નીઅત ને દીલ દેખે, ન દેખે સુરત ઓર લીબાસ,
અતલસ પેહેને તો કીયા હુઆ, ઓર કીયા હુઆ જો
પહેને કરબાસ. (૨૧૫)

આછા ખાસા અયસા આરામ પાઓ, જો તુમે રાખો મન ઠેકાણે,
હલાલ કમાઇસે રબ રોઝી દેવે, આપ મન સંતોખેઃ ઉસી
પેહેનને ખાણે;
આપ મનથી પાપ જુઠ નીકાલો, ન કરો તુમે પાપકા બોજ,
તો અદકા તોલણા વલા હોવે, તમારી નેકીકા બોજ. (૨૧૬)

તેરી રોઝી તુજકું હે, તું આપ મન કર આરામ,
એક એક દાણે પર લીખા હએ, સો ખાનેવાલેકા નામ;
જીસ દાણે તેરા નામ લીખા હએ, વહી આવે તેરે મુખ,
લાખ કરોડ જો તુ હએ સંગરે, સો ફોકટ કરતા હએ દુઃખ. (૨૧૭)

ખુદા હર એકકી રોજીકા જામીન હએ, એ હદીશ શાહે મરદાન,
બંદા તું કાંએ રોજી હરામ કુહે, રોજી તુજે દેવે આપ રહેમાન;
જો આદમી હોએ કીસી કામકા જામીન, તો ઉસકા તુજે
આવે યકીન,
તો યકીન કીયું નહી રખતા હએ રબ ઉપર, કે રોજીકા ઝામીન
હએ રબ્બલ આલમીન. (૨૧૮)

રબ ઉપર જો યકીન કરે, કે જીને મુજે કીઆ હએ પયદા,
તો રોજી મુંજે વોહી દેવે, જો સબકું હએ રોજી દેતા;
તો ઉસ ઘર નીત મેહેમાની રહેવે, આપ ખાવે ઓરકું દેવે ભતા,
ઉસકી હાંડી નીત જોશ કરે, સદા રહેવે ઉસકા ચલા તતા (ગરમ). (૨૧૯)

[illegible]કી ઇજ્જત ઉસ મીંન હએ, જો મીલે ઉસ ઉપર કરે સંતોશ,
ઘર ઘર ઢુંઢતા ન ફીરે, અપની ઇજ્જત ન ખોવે ફોક;
[illegible] રોજી દીતી સો ઇજ્જત બી દેવે, જો ઉસ રોજી તમે
કરો આરામ,
જીને ઉસ રોજી આરામ કીઆ, ઉને ઇજ્જત પાઇ ઓર બડા નામ. (૨૨૦)

જો તુજે મીલે સો બોહોત કર જાણો, તો સારી
ઉમર કરો બાદશાહી,
જીને જો મીલા સો થોડા ગણા કીઆ, ઉને સારી ઉમર
ગમમેં ગમાઇ;

સુખ દુ:ખ બીકે ઇસ દુનીઆ બાઝાર, સુખ છોડ કાંએ
દુ:ખ મુલ લેતે,
કે આપ કીસમત નહી રાજી રહેતે, કીસમતથી અદકા હુઆ ચાહાતે. (૨૨૧)

જો કોઈ રોજી રીજક પાયા, ઓર આફીઅત પાયા અપની જાત,
તો પુરે ભાગ ઉસકે ભાઈ, જો શુકર કરે વએ દીન ઓર રાત;
બંદા એક ચાકરકું ખાના દેવે, સો નીત ઉઠ ઉસસે ચાવે ચાકરી,
સરજનહાર તો શુકર ચાવે, ખુશ આવે ઉસે શાકરી. (૨૨૨)

રબકી ન્યામત શુકર કરના. જો ન કરે તો બીગાડે અપણી ન્યામત,
કે આપ માલ વએ ન સંતોખે. હરદમ ચાવે માલ કસરત;
કે માલ મુજે હોવે અદકેરા, સબ દુનીઆ માલ મીલે મુજ,
ઇસ ફીકરથી ન ખાવે ન પહેને. ઇસ હવાથી ઉમરકા
દીવા જાએ બુજ. (૨૨૩)

ન્યામત પાઇ ને શુકર ન કીઆ, તો નાશુકરી ન્યામતકું લે જાયસી.
ન્યામત પાઇ તબ ના ચેતીયા, તો ન્યામત ગઇ પીછે પસ્તાયસી;
હઇયાત દુનીઆ ન્યામત તો ફલ દેવે, જો શુકર ઇબાદત કીન,
જો એ ન કરે તો જીન દીતી હઇયાતી, સો લેવે હઇયાતી
બીન ફલ છીન (૨૨૪)

સબ ગમ પીછે હએ ખુશીઆલી, ઓર દારૂ હએ સબ દુખણેકું.
સબ સખ્તી પીછે હએ આસાની, સમજાઓ દીલ અપણેકું;
દુનીઆ બંદીખાના હએ મોમનકું, ઓર કાફરકું હએ જન્નત ઠામ.
મોમન દુનીઆ સખ્તી બદલે, અંત પાએસી હુરાં કસર
જન્નત મુકામ. (૨૨૫)

નેક આદમી જો દુ:ખ પાયા. તો જાનો રહેમત રબને બેજાઇ,
ઓર ફાસક જો દુ:ખ પાયા. તો કરતુકસે બલા ઉસ ઉપર આઇ;
અયુબ નબીકો દુખડા રહેમત. જો કીડે પડે સારે અંગ.
ફીરઉન ડુબા ઇસ બલા, જો લડતા થા મુસા નબીકે સંગ. (૨૨૬)

મન વાર કરો જીને દુખ દીઆ, સો ખીજલ થાયસી દમો દમ.
તું મન વાર કર વએ ખીજલ થાયસી, તેરા કુછ ન હોયસી કમ;
જીને દુખ દીઆ વો શરમીદા હોયસી, જો તું બોહોત
કરે મન વાર,
એ બાત સુનો [illegible]મા સીને પાટી, ફરમાયા શાહે નામદાર. (૨૨૭)

ગુસ્સા દાયમ આપ મન ખાના, ઓર ઉપર ગુસ્સા ન કરીએ,
ગુસ્સા દાજ મનમેં બુઝાઓ, ખુદાએકે ગુસ્સેસે ડરીએ;
ઇમામ હુસેનકે મોંહો મુબારક પર, બાંદી હાથથી પડી ગરમ આશ,
ગુસ્સા સબ આપ મન ખાયા, ફરમાયા તું આઝાદ બાશ. (૨૨૮)
ગુસ્સા ન કરીએ ધીરજ ધરીએ, સબરો તોફીક કરીએ રફીક,
શુકર ખુદાએકા સાથી કરીએ, તો ખુદા તુમારા હોવે શફીક;
એ તન મન તેરા તો સુખ પાવે, જો હરદમ શુકર કરો તુમ આદત,
શુકર સબુરી આદત હુઇ જીસકી, કબુલ હુઇ ઉસકી ઇબાદત. (૨૨૯

(૧૭) બયાન પીરી વ મીરગકા.

ખબર દે ગઈ મોતકી, જબ સફેદી આઈ તેરી રીશ,
અબ તોશા કર લે રાહકા. કે સફર આયા હુએ તેરે પીશ;
અબ છોડ ઇમારત ઘરકી, આપ ઘર ડેરાઓ ઔાર,
કે સાંજ સુબહ હુએ ઉઠ ચલના, જાએ બસના હુએ ઉસહી ઠોર. (૨૩૦)
બુઢાપા વાધાઈ મોતકી લાયા, ચેતો બેગી કરો કમાઈ,
ઉજલે બાલ અબ દીન આયા, કાલે બાલ રાત સુતે ગમાઈ;
કાલે બાલ જયસી રાત ગફલતકી, વએ ઉમરોહો તયસી ગઇ,
સફેદી સુબહ હુઇ દેખો ચેતો, અબ તો પુંજી થોડી રહી. (૨૩૧)
બુઢાપા ખબર મોતકી કહેવે, નીરાશ કરે સો હયાતીસેંથી,
અબ કે જો તું અંત લોભાયા, તો તું બોયસી ઓર
કોઇ લુણસી ખેતી;
દુનીઆ સરામેં તું હુએ મુસાફર, રાત ગઇ જો થે કાલે બાલ,
સફેદી શુબહ હુઈ હુઇ ચલણે વેલા, પડા હાલ ચાલ. (૨૩૨)
સબ રોગથી બડા રોગ બુઢાપા, જો જવાનથી હોવે પીર,
તો સબ રોગ આ કર ઉસ ઘટ બયઠે, પલ પલ ઘટે આરામ શરીર;
જવાનીમેં કર લે ઉતમ કમાઇ, બુઢાપેમેં ન હોયસી જવાન,
જો બુઢા હુઆ તો બેગી ચેતો, ભાઇ તું તો હુએ
કોઈ દમકા મહેમાન. (૨૩૩)

બુઢાપા નહી હુએ ઉમરોહો માંહે, કે અબ ઉમરથી ના
કુછ હોવે ફ્લ,
સુણના દેખના સુધબુધ તેરી, એ સબમેં પડા હુએ ખલલ;
અબ દુનીઆથી ના લજ્જત પાયસી. ન બંદગી કર
સગસી ઇસ કાયા,
જીતા વએ જીને જવાનીમેં ખાયા પીયા દીયા લીયા,
ઓર વાહી આકબત કમાયા. (૨૩૯)
જબ ગઇ જવાની યાદ કરે, તો બોહોત આપ દીલ મીને પસતાવે.
એ પસતાના ફોકટ ભાઈ, જવાની ફેર નહી આવે;
નહી ફીરે નદી જો પાની બેહે ગયા, નહી ફીરે જવાની જો
ઉમરોહો ગઇ,
જવાની મીને જીને બંદગી કીતી, બોહોત વએ કમાયા સહી. (૨૩૪)
ઉમરોહોકી બાકી અમુલખ હુએ, સબ માલસે કરીએ પીયાર,
જો એક દમ ઉમરોહો અહકી પાઇએ, તો મુલ દીજે સારા સંસાર:
ઉસ દમ આછી કમાઇ હોવે, કે તોબા તેરી હોવે કબુલ,
એક દમ ત્રાંબા સોના હોવે, બેહેસ્ત લેણેકા હોવે મુલ. (૨૩૬)
રોશાન કર ભાઈ નુર બુઢાપા, ગુનાહુસેંથી મત કર અંધેરા,
ઇસ નુર બુઢાપે કરો કમાઇ, તો રોશાન હોવે દીલ બી તેરા;
રેહેન જવાન મસ્ત હોઇ સુતો, આયા બુઢાપા રોશાન દીસ,
અબ જાગ ઉઠ કરલે કમાઇ, નહિ તો રબ કરસી રીસ. (૨૩૭)
બુઢાપા આયા ચેતો ભાઈ, બેર બેર કીયા કહેવે,
મલક મઉતકા શીર પર આયા, કોઇ ગાફલ હો મત રહેવે;
લડકે જવાન બુઢે હે જઇફ, મત જાનો મઉતકું દુર,
મઉત નઝીક દેખ બુઢાએસું ડરો, તો તુમ દીલ વસે રબકા નુર. (૨૩૮)
જો આપ મન નસીહત ચાઓ, તો મઉત યાદ કરો એ
હુએ નસીહત ખાસી,
કે આખર મરના ઘોર ઘર કરના, દુનીઆકા સાથી
કોઇ સંગ ન આસી:
જીને એ બુજા ઉને લોભ પાપ છોડા, દુનીઆથી હો બેઠા નીરાલા,
વાએજ નસીહત યું ગુન હુઇ, કે છોડ દેવે દુનીઆ કસાલા. (૨૩૯)
માતા પેટસું જો બાલક નીકલા, ઉસકું મોતકા આયા પેગામ,

કે જો દુનીઆમેં આયા વએ તો મરસી, દુનીઆ તો
હુએ ફનાહ મુકામ;
માતા ઓદરસું બાહાર આતે, બાલક રોવે ઉસ ઘડી,
કે અબ તો મંય દુનીઆમેં આયા, કાલ મઉત આ હોવે
મુજ પર ખડી. (૨૪૦)

મરના જીને સચ કર માના, ઉસે દુનીઆમેં કીયા
કરની હુએ ખુશી,
ઇસ બુજ સાથ જો ખુશી કરે, તો ખુશી નહી એ તો હુએ બેહુશી:
પર મુલક જાતે ઉમરોહો ઘટે, દીલ ના કહે કે એ મુલક મેરા,
તો દુનીઆ મુલકસું કાંએ દીલ બાંધ્યા, દીલકું કીને બતાયા
કે એ મુલક હુએ તેરા. (૨૪૧)

જો આપ અજલ બંદા યકીન જાને, કે દુનીઆસે હુએ મુજે જાના,
તો દુનીઆ ઉમેદ મગરૂર ના રહે, જાને કે એ હુએ ખોટા વશાના;
અજલ અપની યકીન કર જાનો, કે સદા રહેના નહી એસ જાહાન,
તો દુનીઆ ઉમેદ સહી કમ હોવે, પલ પલ ઘટે અભેમાન. (૨૪૨)

આપ મઉત બીસારે દીલ અંધેરા, જીયું બીન સીરાણુ
કાટ ભરી શમશેર,
દીલ રઉશન ચાઓ તો મઉત યાદ કરો, ઉઠતે બએઠતે અવેર સવેર;
જો અપના ચલના યાદ કરો, ઉસથી ના કુછ હોવે બદી,
કે બંધ પાની ગંદા હોવે, ગંદી ન હોવે ચલતી નદી. (૨૪૩)
મઉત યાદ કીએ દીલ રઓશન હોવે, હરદમ મોત કરના યાદ,
એક દીન અયસા આયસી, જો ઘર ઉજાડ હોવે ગોર આબાદ;
ગોર મીને જા ઘર કરોગે, ઘરમેં બસેગે ઓર કોઇ,
એ સુન કર જે કોઇ ચેત્યા, રઉશન હુઆ હુએ દીલ સોઇ. (૨૪૪)

જો યકીન મઉતકા તુજકું હુઆ, કે મરના આખર હુએ મેરા,
તો હરદમ તું નેકી કમાવ, તો સરવે ઝાહેર બાતન તેરા;
એ બડાઇ જો તુમને પાઇ, તો ઇસ બડાઇકું ફીર નહી મઉત.
એ બડાઇ તુજે બહેશ્ત લે જાયસી, ઉસ બહેશ્તમેં કબી
ન આવે ફઉત. (૨૪૫)

મલકલ મઉત તો સબ પર આવે, સબ બન્દેકી લે જાતા હય જાન,
ઇસ મરને આગલ જો મર ચાલે, સો મર કર પાવે અમન મકાન;

અયસા મરના જો મર જાને, વાસલ હક વો કામલ ફકીર,
એ દરજા પાવે સો વલી કીલાવે, એ ફરમાયા હઝરત આપ અમીર. (૨૪૬)

જીસ બહેશ્તમેં મઉત ન આવે, સોહી તખત ખુદાકા જાન,
ખુદા તો સબ ઠોરમેં બસતા, ખાલી નહી કોઇ ઉસ બીન મકાન:
સબ કુલ ઉસમેં વો સબમેં, બાહેર ભીતર હુએ ભરપુર,
અયસા સમજ જો ઉસમેં મીલીયા, સો લા મઉત
હુઆ ઉસકા નુર. (૨૪૭)

(૧૮) દર સીફતે નેક સોહબત વ દોસ્તી.

જો નેક સોહબત પાઇએ એક દમ, તો ગનીમત જાનો વએ દમ,
કે એક દમ કલમા કુફર તુટે, એક દમ તોબા કરે ગુનાહ ગુમ;
એક દમ ત્રાંબા સોના હોવે, પારસ ભેટ પર ટંકશાલ,
એક દમ સોહબત ઓલા વસે, તો છુટ પડે સબ જંજાલ. (૨૪૮)

નેક સોહોબત અખતીયાર કરો, તો બુરે સોહુબત રહો અમાન,
નેક સોહોબતકે બરકતસેથી, બુરેકી બુરાઇ ન પોહોંચે આન:
દુશમન બુરાઈ કરે સો તુજે ના પોહોંચે, જો તેં સંગાતી કીઆ નેક,
સંસાર બુરી બલા સબ તુજથી ભાગે, જો આપ મન વસાયો
અલ્લાહ એક. (૨૪૯)

દોસ્તકી માર બોહોત દુઃખ લાગે, જો કીસે દોસ્ત આપે દેવે માર,
ઓરકે હાથસે પથરબી હલકા લાગે, દોસ્તકે હાથસે ફુલબી લાગે ભાર;
કે હમારા દોસ્ત પીછાન કીયું મારા, યે તમ મન લાગે ગમ,
મોમીન અલ્લાહ પીછાન ગુનાહ કરે, વય રોઝી દેવે દેખો કરમ. (૨૫૦)

મીલને જાઓ મરદસેં અયેસા, જયસા તુજે કરે મન વાર,
થોડી બડાઇ દેવે તો થોડા મીલો, બોહોત દેવે તો મીલો બોહોત વાર;
બંદા મીલના મીલનહાર સંગ, સદા ન મીલે એકી રીત,
તો થોડી બંદગી બોહોત નીવાજે, અયસે સાહેબસું કીયું ન
કરીએ પ્રીત. (૨૫૧)

જો પ્રીત મીત્ર ધાડી ચાઓ, તો ન રાખો પડદા અંતર,
કે મીત્રકા ઠામ તો દીલ હે, તો દીલબી હય મીત્રકા ઘર;
દીલ કરો ઘર મીત્રકા, સો મીત્ર કરો સુબહાન પાક,
જીસ દીલ પાક વસે સો પાક હુઆ, ઓર સબ દીલમેં પડીયો ખાક. (૨૫૨)
ભાસુકા બીછડના સહી બુજો, હય આપ દીલકા જલાપા,
જો ભાઈ કરો તુમ દુનીઆ માંહે, સો બીછડતે બોહોત રહે બુડાપા;
પ્રીત ન કરીએ અયસે મીત્રસે, જો બીછડતે ન લાગે ઢીલ,
મીત્ર કરો જો સદા સંગ રહે, સો આપ પાક હુએ રબલ જલીલ. (૨૫૩)
દીનદારી જો અદકી ચાઓ, તો સંગત કરો જીસે હુએ મોહબત દીન,
દીનકા જીસે નહી ચાવા, ઉસસું મીત્રાઇ મત કીન;
સંગત કરો દીનદારકી, નીત જા બયઠો ઉસકે પાસ,
હીંગકે બાસનમેં હીંગ બાસે, ફુલકે બાસનમેં હોવે ફુલકી બાસ. (૨૫૪)
પર મીલણસે આપ જાત ટોલે મીલ ચાલો, આપ જાતમેં કરો સગાઇ,
સંગત વેહેવાર ઉનસે કરો, જીનસે હોવે દીન ભલાઇ;
આપ દીનકે પંથમે ચાલો, સાથ લે ચલો દીનભાઈ,
તો એકકી બંદગી દેખ દુજા કરે, ઇસ રીત પલ પલ વધે કમાઈ. (૨૫૫)
અદકી દોસ્તી કરો આપ કરાબત, તો અદકા હોવે તુમારા દોલત માલ,
બાપ માઈ બેન ભાઈ ઓર સગે, અયસાન કરો તુમ સબકે હાલ;
રબ ફરમાવે નેક ખરચ જો એનું કાજે, લોકુંબી કહે સું ઠાયા,
યતીમ મીસકીન સોઆલી બંધ છોડાના, એ સબ નેક ખરચ ગણાયા. (૨૫૬)
નેકી મા બાપ સંગ જો કરના, સો આકબત કારન આગમ પુજી ધરનાં,
મા બાપકા હક બોહોત હય લગતા, સો દીલસે નહી બીસરના;
કરો મા બાપકી ચાકરી, તો હોવે અનત ભલાઈ,
તો સહી આકબત કારણે, આપણી આગમ પુંજી ચલાઈ. (૨૫૭)
રીઆત કરો મા બાપકી, કાલ આયસી પુતર તેરા,
વયબી તેરી રીયાત કરસી, કમાઇ ફલ તું પાયસી સવેરા;
કીસી બંદે કમાઈ ફોકટ નહી જાતી. જીને જયસા કીઆ તયસા પાયા,
તેરા પુતર તુજકું ચાયસી, જયસા તું મા બાપકું ચાયા. (૨૫૮)
ભલા સંગાતી વય તેરા, જો તુજે બતાવે નેક કામ,
જો નેકી તું નહી જાનતા, ઉસકા તુજકુ સીખાવે નામ;
નેક સંગત વય જાનો, જો તુજે બતાવે નેક રાહ,

તો સંગત કરો આલ રસુલકી, જો નીત નેકી બતાવે રાહ અલ્લાહ. (૨૫૯)

જીસકા મીત્ર આકીલ પુરા, તો વયબી હોવે વયસા,
આકીલકું તો આકીલ ભાવે, મીત્ર જયસેકા હોવે તયસા;
દોએ મીત્ર એક દુજેકું ચાવે, તો જે કોઇ ચાવે જાત ઇલાહી,
કે અલ્લાહ તો હએ સુખ બુખ પુરા, ચાવણહારેબી સુખ બુખ પાઇ. (૨૬૦)

જો ચાઓ ખુશહાલી દીલકી, કે દીલ રહે ખુશ ગુલજાર,
તો જો ભાઈ બીરાદર દીનકા, ઉનકા નીત કરો દીદાર;
જો ભાઇ બીરાદર દીનકે, સો એક ઘટ એક જીઆ,
એક દુજેકું દેખ ખુશી કરે, જીઉં પીઆસું ભેટે પીઆ. (૨૬૧)

દોસ્તકું જો દોસ્ત દેખે, તો નેનુંમે હય રોશની આતી,
નેન સુખ વસે ને મુખ હસે, હેતસું ભરી રહે ઉસકી છાતી;
તો દોસ્તી અયસી પકી કરીએ, જો ખુદાએ આગે હોવે કબુલ,
તો દોસ્તી કરો સંગ આલ નબી, અંત છુટકા દીલાવે આલ રસુલ. (૨૬૨)

દેખો પ્રીત દુધ પાનીકી, દુધ લેતા પાનીકું મીલા,
ગરમ હોનેકે વકત પર પાની, દુધ બચાવે આપ જલા;
ઉછલ દુધ સો આગ બુજાવે, જલતે પાનીકી કરતા બચા,
યેસી તરહ એક દુસરેકી, મદદ કરે સો દોસ્ત સચા. (૨૬૩)

દુધ પાનીકા મીલાપ દેખો, અયસી કરો તુમ મોહબત પ્રીત,
મદદ કરો તુમ એક દુસરેકી, અયસી રખો તુમ મોમન રીત;
એક દીલી પર હક રાજી હય, આપ હક હય ઉસકા રફીક,
અયસે પદકું યાદ કરો નીત, સાફ દીલી હય સચા સફીક. (૨૬૪)

નીત ઉઠ સજન દેખીએ, તો હરી હોવે નેહકી વાડી,
નેહકા ફુલ તો યે હુએ, જો દેખીયે આપ સજન દહાડી;
બાગ તો ફુલે નેહકા, જો નીત પાની સીંચો દીદાર,
હરદમ જીકર જો કરો, તો તમ મન નેહ વસે આપ સીરજનહાર. (૨૬૫)

અકલ ને હુશીયારી હોવે ઉસે, જીસકા સો અસલ હોવે ઉતમ,
કવેકા બચા બોલને ન શીખે, તોતે (પોપટ) ઉપર હય રબકા કરમ;
પખી મીને ઉતમ બુધ ઉસકી, જો નેક અસલ ને નેક જમાલ,
આદમીઓ મીને ઉતમ બુધ નબીકી, ઓર નબીજીકી આલ. (૨૬૬)

નેક મજલસમેં નીત નીત જાઇયે, સુનીએ એલમ એરફાન ઇલ્લાહી,

નેક મજલસમેં નીત નીત જાતે, ધરે અજ્ઞાન ઓર દીલકી
સીઆહી; (કાળાશ)
દીલ રોશન હોવે સાફ આઈના, ઉસમેં દીસે હક દીદાર,
ખુદ મનજલ અપનીકું પાવે, એ ફરમાયા સાહેબે ઈસરાર. (૨૬૭)

(૧૯) દર બયાને બદ સહોબત.

ગએર દોસ્તકી સંગતસેંથી, મઉતકી સખતી હય આસાન,
કે જીસ દીલ તેરી દોસ્તી નહી, ઉસથી તુજે દુર રાખે રહેમાન;
જો આપ ચાવે ઉસકું ચાહીએ, ઓરકા તો ચાણા હય ફોક,
જો તુજે ચાવે સો સરજનહાર, દુનીઆ એક ન ચાવે લોક. (૨૬૮)
ના ફરમાની કીતી તેરી, જીને તુજે નાહક ગુસ્સા દીલાયા,
અયસી બાત તેરે દીલમેં ડાલી, જો દુનીયા કાજે તેં ગુસ્સા ખાયા;
જોરૂ છોરૂ તું તેરા દોસ્ત જાણે, પણ કોઈ નહી તેરા ફરમાની,
દુનીયા કાજે તુજે ગુસ્સા દીલાવે, ના ફરમાનીકી એ હયે નીશાની. (૨૬૯)
દગા દીઆ તુજસે ઉને, જીને તુજે બુરી રાહ બતાઇ,
જો ઉસકે કહે તું બુરાઈ કરસી, તો તેરે આગલ આયસી વય બુરાઈ;
એ બુરાઇ જો તેરે આગલ આઇ, ઉને કીતી જીને દીતી સીખ,
ભાઇ જો તુજે હોવે અકલ, તો એસી બાત સીખ ફીર સીખ. (૨૭૦)
કોઇ હુઆ દુશમન તેરા, ઉને દુશમનીમેં ન કીતી બુરાઈ,
તો તુમને ઉસે દોસ્ત કર બુજો, કે યે હરપે મીત્ર મેરા ભાઈ;
જબ દોસ્તી હુઈ ને મીલાપ અદકેરા, તબ વએ તુજે દેવે દાવ,
તબ જો વએ તુજે ચાયે સો કરે તુજસે, તું હુઆ રંક વએ હુઆ રાવ. (૨૭૧)
જીને તેરી મદદ કીતી, ઓર કીતી તુજસે અંત યારી,
તું ઉસ યારી પર ભુલા, તો તેં અપની કમાઇ બીસારી;
જો તેં કમાઇ દુનીયા છોડી, તો તું હુઆ મોહતાજ,
જો તેં કમાઇ આકબત છોડી, તો તેં ખોયા સદાકા રાજ. (૨૭૨)
બુરા કોઇ પાસે બયઠે, ઉસકું તુમે બુજો શયતાન,
શયતાનકી એ મત સીખાવે, આખર તું હોવે પશેમાન;

બુરેસેથી નીત દુર ભાગો, સંગત ન કરો ઉસ સંગ,
કાલી હંડી પાસે જો બયઠે, તો કાલા સહી લાગે રંગ. (૨૭૩)

જો જાત અસલ નહી, ન કરે વએ વફાદારી,
જીસકા અસલ આછા નહી, નહી નીભાવે દુનીયા સારી;
જો જાત અસલ નહી નહી મામલે સાચા, સાચા નહી સંગત વીર,
નહી સંગત કીસી બાટ નીભાવે, પીર છોડ હોવે બેપીર. (૨૭૪)

ટેડેકા તો સાયા ટેડા, જયસા આપ તયસા પડછંદા,
જીસકી ખોહો ટેડી વએ બાત ટેડી કરે, એ સચ કર માનો સાચી પંદા;
જીને સુધા મારગ બુજા, સબ કામ ઉસકા હુઆ રાસ,
ટેડે મારગ જે કોઈ ચાલીયા, મતલબકું નહી પોહોંચા હુઆ નીરાશ. (૨૭૫)

અકલમંદ આપ સંગાતી કરીએ, તો ઉસથી ન પોહોંચે કુછ ઝીઆન,
બેઅકલકી સંગતસેંથી, દીન દુનીયા હોવે પશેમાન;
બેઅકલકી સગતસેંથી, તુજે લોક બેઅકલ કહેવે,
જો તેં સંગાતી બેઅકલ કીઆ, તો ઉસ જયસા તુજે સબી
સમજ લેવે. (૨૭૬)

સોહબત સંગત બુરેકી અયસી, જયસા તુફાનમેં ચડા દરીઆ બેડી,
ઉસકે દીલ યું ધોખા વસે, કે બુડે બેડી જો હોવે ટેડી;
બુરેકી સોહબત સંગતથી ડરના, જો થોડી બાતમેં દેવે દુઃખ,
બુરેકી સોહબત સંગતથી એ ફલ હોવે, કે ડરથી દીલ ન રહે
એક પલ સુખ. (૨૭૭)

અહેસાન કરના ઉસ જગે, જીસ જગે નહી કરના અહેસાન,
એ તો જુલમ લીખાવે તેરે ઉપર, ઉસથી તું હોવે જાલમમાન;
અહેસાન કરે માલસે, યા મદદ કરે તનસેંથી,
નેક સાથ કીયે નેકી પાવે, બુરે સાથ કીએ સજા પાવે વેથી. (૨૭૮)

એકલા રહેનાં મરદકા ભલા ઉસથી, જો બયેઠે બુરેકે સાથ,
બુરે સાથ બયેઠે બુરાઇ શીખે, ઓર કુછ ન લાગે હાથ;
નીત ઉઠ નેક સંગત બયઠો, જીસથી શીખો એલમ નેકી,
જો નેક ન પાઓ તો એકલા રહેના, કે બુરે સંગથી ભલી એકી. (૨૭૯)

નવ જવાન લડકે જાહેલ, જીસકે મોહો ઉપર નહી નીકલી હય દાડી,
જો કોઈ સંગત ઉસકી બયઠે, ઉને અપને દીનકી રાહ બીગાડી;

કીરીઆ કરો જીયું હુએ ફરમાયા, બંદગી કરો જીયું રબકા હુકમ,
રબકે હુકમ માફક ચાલો, ન તીલ અદકા કરો ન કમ. (૨૮૦)
બુરી બોહો જયસા જંગલી જાનવર, સબસે વએ તો દુર ભાગે,
તો ઉસથી બી સબ દુર ભાગે, કીસીકા દીલ મીલને નહીં લાગે;
બુરી બોહો છોડો નેકી કરો, મીલો સબકે સાથ,
કોઇ સીવ પુરશ ભેટે કાજ સરે, પત્થર સમેટને લાગે હીરા હાથ. (૨૮૧)
સબ આદમીસે મીલાપ કરતે ડરો, કે કબી હોય મુજે સંગ બુરા,
એ બુરાઈ જાણના હય અકલ, એ તો ઝીયાન ન કરે તુરા;
કે આદમીઉં મીને બોહોત દુરીજન ચોર હુએ, જયસા હય શયેતાન,
દુનીઆ માલ ચોરાવે સો ફીર મીલે, કાંહા મીલે જો ચોરી
જાયે ઈમાન. (૨૮૨)

(૨૦) પીછાનત આદમીકી.

હર મરદકા તોલ કર, આપ દીલે પીછાંન સબકા તોલ,
કે તફાવત હરએક બોહોત હય, ચલન સબકા જુદા ઓર બોલ;
જો તુજે સમજ હય તો પરખ લે, ખરા ખોટા હલકા ઓર ભારી,
એ સબ સમજ કર કામ પાડો, તો સુખ પાઓ ઉમરોહો સારી. (૨૮૩)
અકલ મરદકી પીછાન લયની, કે જીસ વેલા વએ કહેવે બાત,
કરતુક ઉસકા દેખ પીછાનો, કે કયસી હય ઇસ મરદકી જાત;
જીભ હય ચાડી સબ બાત બતાવે, જયસી બુધ હુએ ઉસકે ઘટ,
નીશ લખન યું જીવ બતાવે, જો ઉસકે જાત મીને હોય કપટ. (૨૮૪)
બોલના મરદકા હય ખબર દેતા ઉસથી, જો હોવે ઉસકે
અસલ બીચ,
અસીલકા તો બોલના આછા, બુરા બોલે જો હોવે નીચ;
અસીલ રાહા તુજે નેક બતાવે, ડર દીખાવે આખર દીસ,
બુરેથી બાત તું બુરી સુણે, જો માનો તો તુજ ઉપર આવે
રબકી રીસ. (૨૮૫)
મરદકા સંગાતી વય જાનો, જીસ સંગ વય રહેવે દીન રાત,
મરદ જયસા વય હોવે, બુરેસું બુરા નેકસું નેક જાત;

જો ચાહો કે પહેછાનો, કે કીસકી ખસલત હય કયસી,
તો ઉસકે મીત્રસે પીછાનો, જયસી હોવે સંગત તયસી. (૨૮૬)
નેકી બદી મરદકી પીછાન, કે આપ દીલ મીને હય કયસા,
તો ખસલત ચલણુસે પીછાનો, કે ચલન જયસેકા હોવે તયસા;
નેક આદમી નહીં જુઠ બોલે, ન બીગાડે આપકા પારકા કાજ,
બુરા તો જુઠા ખોટા નીરલજ, ઉસકું કુછ ન આવે લાજ. (૨૮૭)
કામ મરદ તયસા કરે, અસલ ઉસકા હોવે જયસા,
કરતુક નીશાની અસલકી, અસલ જયસેકા કરતુક તયસા;
જીસકી જાત સુજાત હય, કરતુક તીસથી આછા આવે,
જો કભી ઉસથી હોવે બુરાઇ, તો આપ મન બોહોત પસ્તાવે. (૨૮૮)
દાલી જાહાડકી તયસી હોવે, જયસી હોવે જાહાડકી બુનીઆદ,
તો મા બાપ જીસકે જયસે હોવે, વયસી હોવે ઉસકી અઉલાદ;
ફરજંદ લછન તીયું પીછાનો, કે નેક પુતકા હોવે નેક બાપ,
જીયું કબુતરકા બચા કબુતર હોવે, સાપકા બચા હોવે સાપ. (૨૮૯)
મરતબા મરદકા વય ચીજ હુએ, જીસ ચીજ કારણ એને બાંધી હય કમર,
જો રબપ દુનીયા ચાવે તો દોસ્ત પાવે, માલ પાવે ઇસ દુનીયા ભીતર;
જો આકુબત ખુબી ચાવે, તો સુધ કીરીઆસે સહી પાવે,
જો રબ જાત ચાવે સો રબકું પાવે, તો વલીઓમીને નામ લીખાવે. (૨૯૦)
કીંમત મરદકી વએ ચીજ જાણો, કે જીસકું હયે વએ ચાહાતા,
દુનીઆદારકી કીમત દુનીયા, કે દુનીઆ માલ હએ ઉસે ભાતા;
બેહેશત નયામત જો હએ ચાહાતા, ઉસકા વહી હુઆ મોલ,
અમુલક વહી જો દીદાર સુબહાન ચાહાલે, સુનો એ હજરત શાહાકા કોલ. (૨૯૧)

(૨૧) દર ફજીલતે કમસુખન.

બાત વીગતકી ખુબી યે હયે, કે જે કોઇ થોડા બોલે,
સમજ બીચારી અયસા બોલે, થોડે બોલનેમેં ભેદ સબ ખોલે;

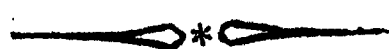
થોડી બાતમેં અરથ સમજાવે, ઉસકા ખુબ કલામ,
જો સુનનેવાલા સમજે, ફીર પુછણેકા ન રહેવે કામ. (૨૯૨)
બોલનેકા અએબ એ હુએ, જો હોવે તુજે બોહોત બોલના,
ખુબી એ હુયે જો થોડે બોલનેમેં, ભેદ સબ ખોલના;
ભાઈ અયેબ હે જો બોહોત બોલીયે, ઓર બાત લંબી કરીએ,
લંબી બાત કરની છોડો, રબ ફરમાન આપ સીસ ધરીએ. (૨૯૩)
જો થોડા બોલે સો ના પસ્તાવે, થોડે બોલનેમેં ન આવે ચુક,
બોહોત બોલે સો બોહોત ચુકે, પસતાનેકા એ હય સલુક;
થોડા બોલે સો આપ ન પસ્તાવે, ન ઉસથી કોઇ હોવે દીલગીર,
એ સુણો સદા દીલ યાદ રાખો, ફરમાયા આપ હજરત અમીર. (૨૯૪)
જીભથી બલા આવે, બુજો સહી આદમી ઉપર;
સબબ એ જો બુરા ભલા, હુએ બોલતા દુનીયા ભીતર;
જીભ દીતી હુએ રબને, તો હરદમ જીકર કરીએ,
જીભથી બલા તો આવે, જો બુરી બાતમેં પડીએ. (૨૯૫)
સલામતીકા કપડા પહેનો, જીસકું મેલ ન લાગે,
સો જીભ હાથ પાંઉબી વારે, સબ બલા તો ભાગે;
નહીં બુરા કહે ન બુરા કરે, નહીં બુરે ઠામ જાએ,
જો એ સબથી સલામત રહે, તો વયબી સલામતી પાએ. (૨૯૬)
સલામત રહેઆ વએ આદમી, જો આપ જીભ અપણે વશ રાખે,
કઠન ન કુછ બોલે, નરમીસે બાત સબ સાથે આંખે;
જો બુરા ન બોલે કીસી સંગ, તો સબ કોઇ રાખે ઉસ ઉપર મહેર,
જીસ મોમન ઉપર ખલકતકી મહેર, ઉસ ઉપર ખુદા ન
આયસી કેહેર. (૨૯૭)
જીભ ચુપીસે પુરખ સલામત, ચુપ રહેનેસે બોહોત હોવે ગુન,
જીભ બાંધો ધીયાન ખોલો, આપ ચુપ રહો ઓરકી સુન;
બોહોત બોલે સો બંધ પડે, જીસું પોપટ બુલ બુલ મેના,
બોલન લાગે પીંજરે ગાલે, જનાવર પાસ કીયા હય કીસકા લેના. (૨૯૮)
આદમીકુ ભલાઈ ઈસ મીને હુએ, જો અપની જીભ રાખે અપને વશ,
મતલબ જરૂરી બાત કહેવે, અદકા ન બોલે સાથ કીસ;
જીભ વશ કીયેશે આરામ કરે, ફીરસતે રબલ આલમીન,
જો બંદા ન બોલે તો લખનેસે છુટે, ફીરસતે કરામીન કાતબીન. (૨૯૯)

ચુપ રહેનેમે બદનકી ખુબી, કે સુખસું રેહેવે તેરા બદન,
કાયા નગરીમેં તું હય રાજા, ઇસમેં દોએ દીન કીયા હુય વતન;
હરદમ રબ ધીઆન લશકર રાખો, જીભ ચાડીને ચોર બાંધો
લેઓ મુલકકા હાંસલ,
તોસા કરો આપ વાસ્કા, તો સુખસું થાઓ જનત વાસલ. (૩૦૦)
સલામત રહેઆ વએ કોઇ, જીને ન કીતી ગીબત પારકી,
તો સહી ગનીમત ઉને પાઇ, મઆરફત સીરજનહારકી;
જીને પીછાનેઆ અલ્લાહકું, ઓર બુજા કે એ બદે હુય સબ રબકે,
વએ ના કીસે બુરા કહેસી, ઓર નેકી કરસી સાથ સબકે. (૩૦૧)
ચુપ કર રહીએ ચાહો ન કરીએ, અછા હોકર રહીએ આપ,
બોહોત બોલેમેં બંધન આવે, ચાહેના બડા હએ દીલકું સંતાપ;
બોહોત બોલે સો બોહોત માર ખાવે, જીસું નોબત માદલ ઓર સબ સાજ,
ચાહેના ચલતી ચોદસ ભટકે, કમસુખન તો હુએ સબકે સીરતાજ. (૩૦૨)

(૨૨) હસદકા બાબ.

જો કોઈ પારકા હસદ કરે, તો સજા દેવે ઉસકું વોહી લછન,
કે ઓરકું ખુશી દેખ વએ જલ મરે, એક ન મીટે ઉસકી જલન;
ગજબ ખુદાએકા હય ઉસ ઉપર, જીસકી હસદ કરના હુઇ ખોએ,
પર બુરા ચાવે આપ ભલા ચાવે, તો બુરાઈ સબ ઉસ આગલ
આવે સોએ. (૩૦૩)
જીસ કીસકું હસદ આયા, એક પલ નહી ઉસકું સુખ,
ઉને દુનીઆમેં આપ કારને, મુલ લીઆ સબ દુઃખ;
જો તુજ અકલ હોવે તો કાંએ દુઃખ લેવે, આપને જીવકા સુખ બેચ,
હસદ બીરાના જો કરે જલ મરે, ઉસકું કુછ નહી નફા હેચ. (૩૦૪)
જેતી દુશમની દુનીયા માંહે, ઉસ સબથી સલાહ હોવે,
પર દુશમની જો હસદ કેરી, અયસા કોઈ નહીં જો ઇશકું ખોવે;
ખુનથી બડી દુશમની નહીં, ઉસથી બી સલાહ હોવે નેહ,
પણ હસદકી દુશમની અયસી, જીસકા કબી ન આવે છેહ. (૩૦૫)
ખરાબી હય હસદ કરનહારકું, વએ તો આપે હસદથી હોવે ખરાબ,
હસદથી વએ જલતા રહેવે, જીયું આગથી દેખો જલે કબાબ;

હસદ કીયેસે આપ ખરાબી, જો હસદ કરે ઉસે નહીં સુખ,
તો હસદ કરના સો આપ સુખ બેચના, ઓર મુલ લેના હય
ફોકટ સબ દુઃખ. (૩૦૬)
ખરાબી હય ઉસ કીસીકું, જીસકી હય બુરી સુરત ને બુરી ખોએ,
વએ તો સહી ખરાબ હુઆ, જીસકે બુરે હએ એ દોએ;
એ દોનુમે એક બી હોય આછી, તો કોઇ કરે ઉસે પીઆર,
જો સુરત આદત દોનું બુરી, વએ તો સહી હુઆ હય ખુવાર. (૩૦૭)
પસ્તાવા હય ઉસ કીસીકું, જો ખુદાકે ખાસુસે રાખે કીના,
કીઆમતકે દીન તો વએ પસ્તાવે, કે ખાસુકે કીનેસે ભરા હય જીસકા સીના;
ખુદાકે ખાસે તો રસુલીલ્લાહ, ઓર રસુલકી આલ પાક,
આલ રસુલસે જો કીના રાખે, વએ તો આખર હોવે હલાક. (૩૦૮)
કીના છોડો ગુસ્સા ન રાખો, કીસી મોમનકા દીલ ન કરો રંજ,
એ નસીહત સુનો આપ મન રાખો, સીનેકી પેટીમેં સંગરો ગંજ;
ગુસ્સા કીના જો આપ મન રાખે, તો ઉસ દીલ દુઃખ વસે દીન રયેન,
સારા જહાન ઉસ નજર તંગ દીસે, ઈશ દુખસે આપ સદા
તંગ રહેવે બેચેન. (૩૦૯)
એક ગુનાહ તો બહોત બહોતેરા, હજાર બંદગી થોડી,
એક ગુનાહ જીને રબકા કીયા, ઉને ઉમર કમાઇ બોડી;
બંદગી તો નીત નીત કરીએ, ન કરીએ એક ગુનાહ,
જો મણ સોના ને ટાંક ત્રાંબા મીલે, તો કાલા પડે સબ સોના. (૩૧૦)
હસદ કીના છોડો ભાઈ, દીલસે નીકાલો હસદ ઓર કીના,
હસદ કીનેસું કાયકું જલતે, કબ લગ હય તુજે દુનીઆમેં જીના;
નબી ઓલીઆ સબ ચલે જાત હય, એ દુનીઆ તો હય ખીઆલે ખાબ,
ચેત ભાઈ કર નેક કમાઈ, હએ તુજકું બી જાના શીતાબ. (૩૧૧)
ઝબાંકા તાંના ચોટ હય, ઉસકા તો અદકા હોવે દરદ,
લોહોકા ઘાવસું એ ઘાવ અદકા, તે લાગે ઉસકું જો હોવે મરદ;
મરદ ઉપર પડે લોહોકે ઘાવ, તલવાર ખંજર ભાલા ને તીર,
ઉસકું અયસા નહીં લાગે, જયસી લાગે ગાલી જો કોઈ કહેવે બેપીર. (૩૧૨)

(૨૩) દર બયાને હીંમત.

હીંમત બડી ઈમાન નીશાની, ભાઇ બડી રાખો અપની હીંમત,
જીસ કીસીકી હીંમત બડી, ઉસ ઉપર સહી આવે રબકી રહેમત;

રબકી રહેમત સો ઇમાન પુરા, ઉસથી આરામ પાવે જીવ ઓર તન,
રબકી રહેમત સબ આસા પુગે, અદકા હોવે માલ ઓર ધન. (૩૧૩)
જીસ કીસીકી હીમત બડી, ઉસકું બોહોત હોયેસી ગમ,
દુનીઆ ચાવે તો બોહોત ચાવે, જેતી પાવે તીસે બુજે કમ;
જો મઆરફત ચાવે તો ચાવે અદકેરી, જો પાવે ઉસથી આરામ,
તો હીમત બડી ઉસે ગમ અદકેરા, પણ બીન હીમત ન હોયસી કામ. (૩૧૪)
હીમત બડી ઉસે ગમ અદકેરા, જીસે જયસી હીંમત વયસા ગમ,
હીમત બડી તો સવાબ અદકા ચાવે, જો કામ કરે ઉસે બુજે કમ;
બડી હીમત તો ખુદાએકી ખાસુંકી, જો હરદમ ચાવે આપ કમાઇ,
ગમ ઉનકું જો હમ નામ કમાવે, ઉમર ચલી જાવે ભાઇ. (૩૧૫)
જો કોઇ ચાવે આપ કીંમત, કે મરતબા મેરા બડા હોએ,
તો હીમત બડી પએદા કરે, ઉસથી બડે હોવે પેહ દોએ;
જીસ કીસીકી હીમત બડી, ઉસથી જો કોઈ કરે આસાન માલી,
તો વએબી ઉસે બોહોત કુછ દેવે, ઓર બુજે કે ઇશકી હીમત
હય આલી. (૩૧૬)
શીશ કાયા ઉતમ હય, હીમતકા રબને કીયા મુકામ,
જો ભેદ તુજ ઘટ સમાવે, તો બુજો કે સીસ ઉસકા હુએ ઠામ;
જબ તક જીવ સબ ઘટ વસે, તબ લગ કાયા કામે કરે કમાઇ,
જબ શીશ ઠામ તું જીવ ઠેહેરાવે, તબ વહી ઝીકર સુજે જો
હય ફરમાઈ. (૩૧૭)
હીમત બાંધો ઝીકર જગાઓ, આપ ઉલટ હક અંદર દેખ,
એ જાહેર બાતન જો કુછ દીસતા, હક સહી હય સબમેં એક;
હક બીના કુછ ખાલી નાંહી, તું કીતકું ઢુંઢન જાવે,
આપ ફનાહ હો મીલ ઉસમેં, તો તું રાજ રસજકું પાવે. (૩૧૮)
અદલસેંથી આદીલ કીલાયા, દેખો બાદશાહ નોશેરવાન,
સખાવતસેંથી સખી કીલાયા, હાતમ તાઈ જગમેં ન્યયાન;
જોર હીમંતસે દેખો રૂસ્તમ, પહલવાન વો નામ ધરાયા,
એ સબ આલી હીમત હો ગએ, બીન હીંમત કોઇ કામ ન આયા. (૩૧૯)
હીંમતસેંથી ઘોડા જંગમેં જીતે, ફોજમેં ઉસકા રેહેવે નેક નામ,
હીંમતસે સુરા સનમુખ જાવે, માર દુશમનકું છોડા દેમે ઠામ;
હીંમતસે ગવાસ પેઠ દરીઆમેં, અમુલક મોતી ઉપર લીયાએ,
તીશું હીંમતસે દીન કમાવે, સોઇ જગમેં વલી કીલાએ. (૩૨૦)

હીંમતસે હાથી ચોટ લગાવે, જાકર સખત કીલેસું અટકે,
છોટા શેર હીંમતસે જાકર, અયસે મસ્ત ફીલ (હાથી) કું માર પટકે;
અયસે શેરકું મરદ સો મારે, જીસકુ હીંમત હોવે રફીક,
સાહેબ હીમત દીન ચલાવે, જીસકું હીંમત હોવે શફીક. (૩૨૧)
સાચા દીન સો નબી ચલાયા, શરઅ ચલાયા સીધી રાહ,
આલી હીંમતસે સબ દીનું પર, ફ્તેહ પાએ બ ફ્જલે ઇલ્લાહ;
નુર ઇલ્લાહી અવલ થા, સો આખર જગમેં પાયા જહુર,
એસી દીનકે તાબે હોવે, ઉસમેં રઉશન હોવે રબકા નુર. (૩૨૨)
ખતમ કીઆ ઇશ કલામકું, સબ જાહેર કહે સુનાયા,
સો પડો શીખો ઓર સુનો સુનાઓ, યું મઉલાને હુકમ ફરમાયા;
ચાર તરીકે હય ઇસમેં જાહેર, જો સમજે સો હોવે કામલ;
હર એક હરફ્મેં હય હક શનાસી, પણ પાવે સો જો હોવે આમલ. (૩૨૩)
હક શનાસી ખુબ હય ભાઈ, નાહકસે મન વાર,
જાહેર બાતન હક તઆલાકું, હરદમ નહીં બીસાર;
એક દમ પર દો શુકરાને, લાજમ હકકે જાન,
સાસ ઉસાસ જો આતા જાતા, સો બડી નયામત હય માન. (૩૨૪)
સાસ ઉસાસે સમરન કરલે, ઓર હીરસ હવા સબ છોડ,
હક બીના સબ હીરસ હવા હએ, તું હકસે મોહબત જોડ;
જો જો સુખ દુનીઆ ઉકબાકે, સબસે દીલકું વાર,
જો પાવેગા વસલ હકકા, તો એ સબ રહેગે તાબેદાર. (૩૨૫)
હકકી તો કુછ શકલ શબીર નહીં, ઓર મકાન હએ લા મકાન,
લા મકાંસે તહતસરા લગ, જો કુછ મખફી અયાન;
જાહેર બાતન જો કુછ દીસતા, જો કુછ સુનતા કાન,
હક બીના તો ખાલી નાંહી, યેહ નુકતા ખુબ પહેછાન. (૩૨૬)
ઇશ બાતીનકા આપ હકને. મુખ પર પરદા લીઆ,
દમ મારનકી કુદરત નાંહી, અયસા છંદ ભરે છંદ કીઆ;
જીસ પર કરમ કરે વો આપે, ઉસકું આપહી આપ બુજાવે,
એલમ ઓલમા કામલ મુરશદ, બનકર આપ સુજાવે. (૩૨૭)
અવલ આખર જાહેર બાતન, દીસતા સુનતા સો હય,
હય સબહીમેં સબસે નીયારા, ઓર નહીં સબ વો હય;
મંય ઓર તું કી દુઇ છોડ કર, એક દેખ કુછ દો નહીં હય,
અયસા સમજ ફ્નાહ હો ઉસમેં, તું નહીં તબ વો સહી હય. (૩૨૮)

સમાપ્ત.